

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Požární prevence dětí na 1. stupni ZŠ
Fire prevention for children in primary schools

Vypracovala: Pavla Jakoubková

Vedoucí DP: Ing. Michaela Dvořáková

2010

Prohlášení:

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny citace a parafráze řádně vyznačila v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.“

V Kladně dne 29. března 2010

Pavla Jakoubková

Pavla Jakoubková

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat Ing. Michaele Dvořákové, PhDr. Miroslavovi Piňosovi, Bohdanovi a Štěpánovi Mikulkovým za ochotu, vstřícnost, cenné názory a zkušenosti, které pomohly ke zpracování mé diplomové práce.

Svému zaměstnavateli HZS ČR a svým nadřízeným, jmenovitě Ing. Jaroslavu Gabrielovi a Mgr. Radku Zobinovi za vstřícnost při plánování služebních a studijních povinností.

ANOTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE

JAKOUBKOVÁ, P. *Požární prevence dětí na prvním stupni základních škol*. Diplomová práce, Praha, UK, PedF, 2010, 71s.

Práce shrnuje opatření požární prevence na školách, uvádí povinnosti školy v problematice preventivně výchovné činnosti v oblasti požární ochrany, ochrany člověka při mimořádných událostech a prezentuje sondu do reálné situace plnění těchto povinností ve Středočeském kraji a na kladenských školách. Druhá část se věnuje představení a didaktické analýze výchovně vzdělávacích programů v oblasti požární ochrany, především programu Hasík, a poslední částí je prezentace výsledků průzkumu znalostí dětí - a to jak ve škole, kde se požární prevencí nezabývají, tak ve škole, kde probíhá požární prevence v rámci školy, a ve škole, která má v programu začleněn projekt Hasík.

DIPLOMA THESIS ANNOTATION

JAKOUBKOVA, P. *Fire prevention for children in primary schools*. Diploma thesis, Prague, Charles University, Pedagogical Faculty. 2010. 71s.

Diploma thesis summarizes measures of fire prevention in schools and states obligations of schools concerning fire protection and presents insight into the real situation of these obligations in the Central Bohemia and the schools in Kladno. The second part focuses on the introduction and didactic analysis of educational programmes in fire protection, especially Hasík program. The last part of this thesis is a presentation of survey results concerning knowledge of school children, where they aren't engaged in fire prevention, then at schools, where there is a school fire prevention programme and at a school, which is incorporated in the program called Hasík.

OBSAH

ANOTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE	5
OBSAH	6
ÚVOD	8
1 REŠERŠE	9
2 HISTORIE A SOUČASNOST VÝUKY PROBLEMATIKY OCHRANY ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ŠKOLÁCH	14
3 PROBLEMATIKA POŽÁRNÍ PREVENCE V RVP	16
3.1 Požární prevence v jednotlivých klíčových kompetencích	16
3.2 Požární prevence ve vzdělávacích oblastech	17
4 STATISTIKA	19
4.1 Přehled plnění požární prevence HZS ČR	20
5 MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM	21
5.1 MPP (postupné kroky pro jeho vypracování)	22
6 PILOTNÍ STUDIE PEDAGOGICKÉ FAKULTY	25
7 PREVENTIVNÉ VÝCHOVNÁ ČINNOST HZS V ČR	27
7.1 Preventivně výchovná činnost HZS ve Středočeském kraji.....	28
8 VÝCHOVA DĚTÍ V OBLASTI OCHRANY ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ŠKOLÁCH V KLDNĚ	30
8.1 Důležitost zařazení průpravy žáků v oblasti ochrany obyvatelstva do školní výuky	30
8.2 Ochrana člověka za mimořádných událostí v učebních osnovách.....	32
8.3 Publikace používané na školách	33
8.4 Poznej práci hasiče – projekt školy, kterého jsem se zúčastnila	34

8.5	Zhodnocení aktivit škol	35
9	CHARAKTERISTIKA CHOVÁNÍ DÍTĚTE ZA MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI	37
10.1	Mimořádná událost	37
10.2	Charakteristika možné reakce na katastrofu dítěte mladšího školního věku	38
10.3	Reakce na katastrofu a návrhy, jak zasahovat	38
10	HASÍK	40
10.1	Průběh vzdělávání dětí	42
10.1.1	<i>Hodina první</i>	44
10.1.2	<i>Hodina druhá</i>	48
10.1.3	<i>Hodina třetí</i>	51
10.2	Vzdělávání instruktorů Hasíka	51
10.3	Zhodnocení programu Hasík	53
11	PRAKTICKÁ DOPORUČENÍ ODBORNÍKŮ PRO PŘÍPRAVU DĚTÍ NA KRIZOVÉ SITUACE	54
12	SROVNÁVACÍ TEST	56
12.1	Podstatné znalosti a dovednosti dětí	56
12.2	O srovnávacím testu	56
13	VYHODNOCENÍ TESTU	57
14	ZÁVĚR	67
15	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
	RESUMÉ	
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Téma mé diplomové práce je *Požární prevence u dětí na 1. stupni základních škol*. Vybrala jsem si ho proto, že jsem zaměstnaná u Hasičského záchranného sboru Středočeského kraje jako operátorka tísňové linky 112 a jsem instruktorem Vzdělávacího programu Hasík, který se zabývá výchovou dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. V diplomové práci bych chtěla propojit své zkušenosti z práce u HZS s učitelskou praxí.

Ve své diplomové práci shrnu legislativní opatření výuky Požární prevence a ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech na školách a jaké povinnosti školy v této problematice mají. Jako další cíl si stanovuji popsat reálnou situaci ve vybraném regionu, konkrétně ve Středočeském kraji a na Kladně. K tomu provedu analýzu začlenění požární prevence Školních vzdělávacích programů kladenských škol a zjistím, jak mají požární prevenci začleněnou do výuky, jak se s požární prevencí potýkají. Poté představím program Hasík a provedu jeho didaktickou analýzu. Na závěr provedu průzkum znalostí žáků pomocí rozhovorů a dotazníků a to ve školách, kde se požární prevencí nezabývají, ve škole, kde probíhá požární prevence v rámci školy a ve škole, která do výuky začleňuje program Hasík.

Cílem mé práce je, na základě zkušeností v oboru hasičském i pedagogickém prezentace problematiky požární prevence, seznámení učitelů s možnostmi vzdělávání a pomocí průzkumu ukázat, jaká je úroveň poznatků v této oblasti u žáků 1. stupně ZŠ.

„Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život. Tak slibuji“.

1 REŠERŠE

Při studiu řešené problematiky diplomové práce jsem vycházela z následujících literárních pramenů:

HORÁČEK, Jiří; MIKULKA, Bohdan; Mikulka, Štěpán; PIŇOS, Miroslav. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany. Ostrava: Knihnice ČAHD, svazek 3, 1998. 70 s.*

Tato publikace hodnotí stav výchovy v oblasti požární ochrany v ČR a navrhuje vzdělávací systém pro základní školy. Při tomto návrhu využívá kolektiv autorů zkušeností ze zahraničí. Kromě schématu využití výukového programu nabízí tato kniha ještě návody a praktické rady, které se týkají přípravy výukového programu i samotné komunikace s dětmi.

MIKULKA, Bohdan; MIKULKA, Štěpán; PIŇOS, Miroslav. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele základních a speciálních škol. 1. vyd. Praha: MV – GŘ HZS ČR, 2003. 185 s. ISBN 80-86640-21-3.*

Jedná se o příručku pro učitele základních a středních škol, která je rozdělena na část teoretickou a část metodickou. V části teoretické jsou uvedeny informace o požární ochraně počínající pasážemi z právních předpisů, přes popis principů hoření a nebezpečných zplodin vznikajících při hoření, průběh požáru a způsoby jeho hašení, druhy hasicích přístrojů a jejich použití, základní popis činnosti jednotek požární ochrany při mimořádné události až po některá témata první pomoci a zdravotní péče. V části metodické jsou pak uvedeny konkrétní příklady výkladu jednotlivých témat včetně způsobu ověřování znalostí dětí.

MIKULKA, Bohdan; MIKULKA, Štěpán; PIŇOS, Miroslav. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva: metodická příručka pro instruktory. 1. vyd. Bruntál: Citadela o. s., 2007. 200 s.*

Publikace je určena pro instruktory z řad příslušníků HZS a členů SDH vykonávající výchovnou činnost v oblasti PO na základních školách. Instruktoři naleznou v publikaci základní soubor informací nejen o problematice práce s dětmi. Informace jsou podávány „stravitelnou formou“. Nejedná se tedy o přesné definice

a případné „nepřesnosti“ jsou uvedeny záměrně z důvodu zjednodušení problematiky.

PIŇOS, Miroslav. *Komunikace a psychologie*. 1. vyd. Jánské Koupele: Ústřední hasičská škola SH ČMS, 2007. 65 s.

Publikace mimo jiné popisuje komunikační dovednosti, pravidla řízené diskuse, asertivní práva, nonverbální komunikaci a řeč těla, efektivní naslouchání, náročné a konfliktní sociální situace, zvládání limitních situací, umění zaujmout posluchače.

PIŇOS, M., TOMAN, S. *Hovořte s dětmi otevřeně*. Bruntál: Citadela. 2004. 87 s.

Příručka je součástí realizovaného dlouhodobého preventivního programu a byla zpracována občanským sdružením Citadela Bruntál ve spolupráci s Pedagogicko-psychologickou poradnou Bruntál a za finanční podpory Města Bruntál. Představuje preventivní program, jehož cílem je snaha o snížení počtu mladých lidí zainteresovaných na nárůstu kriminality. Program vychází ze životního stylu dané generace.

MARTÍNEK, Bohumír; LINHART, Petr; a kolektiv autorů. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. 1. vyd. Praha: MV GR HZS ČR, 2003. 119 s., ISBN 80-86640-08-6.

Příručka obsahuje návod, jak žáky připravit na dopad možných následků živelných pohrom a dalších mimořádných událostí, způsobených lidskou činností, které mohou přivodit tělesná zranění nebo duševní poruchy, ztráty na životech nebo majetku.

Publikace je rozdělena do 4 samostatných kapitol. Kapitola I podává všeobecný přehled o problematice ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí. Kapitola II se zaměřuje na mimořádné události způsobené přírodními silami. Kapitoly III a IV se soustřeďují na mimořádné události způsobené lidskými činnostmi, nedbalostí nebo technickými poruchami.

BARTOŠ, Radek. *Požární výchova a záchranářství: bakalářská práce.* Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2004. 35 s., 1 příloha.

KROUPA, M. *Chování obyvatelstva v případě havárie s únikem nebezpečných chemických látek.* Praha: MV- GŘ HZS ČR, 2004, 46 s. ISBN 80-86640-23-X.

Příručka podává informace o vlastnostech nebezpečných chemických látek a zásadách první pomoci při zasažení. Seznamuje se základními právními předpisy o ochraně obyvatelstva a popisuje zásady chování obyvatelstva při haváriích s únikem nebezpečných látek.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Pro případ ohrožení – příručka pro občany.* Praha: MV – GŘ HZS ČR. 2003. 9 s.

Tato příručka obsahuje některé obecné návody a doporučení, podle kterých bychom se měli chovat a jednat, když se ocitneme v situaci ohrožení života a zdraví, majetku nebo životního prostředí v důsledku vzniku mimořádné události. Nejsou a nemohou být vyčerpávající, protože průběh každé události vyžaduje jiný způsob našeho chování a jednání.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Koncepce požární prevence v České republice.* Praha: MV – GŘ HZS ČR. 2003. 76 s. ISBN 80-86640-09-4.

Publikace je vydávána na základě úkolu č. 4/SPD Plánu hlavních úkolů MV – GŘ HZS ČR na rok 2001 jako pomůcka pro vymezení základních směrů vývoje požární prevence v České republice a zabezpečení komplexního přístupu k plnění úkolů v dané oblasti.

VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍKOVÁ, H. *Stručný průvodce dětskou krizovou intervencí. Stres a zdraví dětí.* Praha: UK v Praze. 2006. 71 s. ISBN 80-239-8347-4.

Publikace je součástí programu projektu Růžová linka zaměřeného na omezování stresu v životě dětí s cílem podpory jejich duševního zdraví, realizovaného UK v Praze – 3. lékařskou fakultou. Předkládaná publikace má záměr zvýšit informovanost odborné i laické veřejnosti, změnit postoj ke krizi, nadměrné zátěži a stresu v životě dětí.

DE WOLFE, J. *Terénní příručka pro pracovníky psychosociálních a humanitárních služeb, kteří se angažují při hromadných neštěstích většího rozsahu.* Praha: MV – GŘ HZS a ADRA ČR, 2002. 31 s.

Tato příručka je určena pro pracovníky psychosociálních záchranných služeb a humanitárních organizací, kteří po katastrofách pomáhají obětem. Obsahuje základy krizové pomoci a řadu praktických návodů. Poskytuje informace o reakcích obětí katastrof a nabízí strategie, jak předcházet stresu a jak ho zvládat.

VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence.* Praha: Portál. 2002. 543 s. ISBN 80-7178-696-9.

Tato publikace je určena pracovníkům pomáhajících profesí, zejména v oblasti krizové pomoci. Charakterizuje společné i specifické znaky různých situací, v nichž lidé vyhledávají krizovou pomoc. Autoři se zabývají krizemi spojenými s jednotlivými fázemi lidského života a věnuje se psychosociálním aspektům krizové intervence.

V životě každého člověka mohou nečekaně nastat mimořádné události. Mohou to být například živelní pohromy - povodně nebo požáry, vichřice, sesuvy půdy atd., havárie s únikem nebezpečných látek a další, které mohou ohrozit životy, zdraví obyvatel a způsobit velké materiální škody. Každý občan může přispět ke zmírnění těchto následků. Proto je důležité znát možná nebezpečí a chování při vzniku těchto událostí. Umět si poradit, ale i pomoci svým blízkým a sousedům.

Nejohroženější skupinou jsou především děti. Nemůžeme zabránit, aby se jim mimořádné události vyhnuly. Můžeme je připravit v teoretické rovině, můžeme je poučit, jak se mají zachovat v dané situaci. Tím jim můžeme zachránit zdraví i život.

Do všeobecné vzdělanosti obyvatelstva lze zahrnout také oblast požární a ochrany obyvatelstva.¹ Na výchovu, jak se zachovat při mimořádných událostech mají podíl rodiče a škola.

¹ Vyplyvá z Vyhlášky MŠMT 281/2001 Sb., ze dne 3. července 2001, která stanovuje podmínky a způsob vykonávání péče o děti v předškolních zařízeních, žáky, kteří plní ve školách povinnou školní docházku, a děti a mládež ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a preventivně výchovné péče, pokud tuto péči nemohou v krizové situaci vykonávat rodiče nebo jiní zákonní zástupci. Ve smyslu této vyhlášky některé HZS krajů realizují odbornou připravenost ředitelů škol a školských zařízení, aby byli dostatečně připraveni na zvládání krizových situací

2 HISTORIE A SOUČASNOST VÝUKY PROBLEMATIKY OCHRANY ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ŠKOLÁCH

V letech 1973 – 1991 byl do výuky na základních i středních školách zařazen předmět *branná výchova*². Tento předmět byl povinný. Zároveň byl zaveden i odpovídající obor přípravy učitelů na pedagogických fakultách. Dalo by se říct, že do roku 1989 řešil tuto problematiku stát. Od roku 1989 má každý občan spoluodpovědnost za svoji ochranu sám. O to víc je potřeba každého jedince na zvládnutí mimořádné situace připravit a je vhodné s tím začít již od předškolního věku.

V období let 1991 – 1997 neprobíhala na školách žádná výuka, ani nebyla realizována příprava učitelů.

V letech 1995 – 1997 proběhl pod záštitou Hlavního úřadu civilní ochrany České republiky ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze experiment na vybraných základních a středních školách. Cílem bylo ověřit, jestli v rámci tehdy platných učebních osnov lze některá témata *Mimořádná událost* vyučovat v rámci jiných předmětů, nebo jestli je nutné pro tuto problematiku vytvořit samostatný předmět. Na základě experimentu byl vydán *Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* (dále jen *Pokyn MŠMT*)³, který stanovuje, aby *branná výchova* byla organickou součástí výchovy a vzdělávání žáků, učňů a studentů, a aby se uskutečňovala v povinném branném vyučování, v ostatních vyučovacích předmětech, v jiných formách vyučování a v zájmové branné činnosti. Ukládá všem školám poskytujícím základní a střední vzdělávání začlenit od 1. 9. 1999 tuto problematiku do výuky. Současně vydalo Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen GŘ HZS ČR) pro potřeby učitelů metodickou příručku, která obsahuje informace a doporučení, jak zařadit konkrétní témata do jednotlivých předmětů v jednotlivých ročnících.

² Zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově; zrušeno Zákonem 217/1991 Sb., o zrušení zákona o branné výchově.

³ Pokyn MŠMT č. j. 34776/98-22 ze dne 4. května 1999.

V důsledku povodní v roce 2002 byl aktualizován pokyn MŠMT⁴, na jehož základě byla problematika ochrany člověka za mimořádných událostí vřazena do vzdělávacích dokumentů. Dodatkem k učebním dokumentům *Ochrana člověka za mimořádných událostí*⁵ byly doplněny učební texty následovně: Do učebních dokumentů pro základní školy, střední školy a vyšší odborné školy a do učebních dokumentů pro speciální školy, se zařazuje tematika Ochrana člověka za mimořádných událostí v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku. Obsahová náplň výuky vychází z metodických materiálů připravených HZS ČR.

Cílem je rozpoznat varovný signál „všeobecná výstraha“ a znalost, co dělat po jeho zaznění; umět používat telefonní linky tísňového volání; umět připravit evakuační zavazadlo; znát zásady pro opuštění bytu a ohroženého prostoru, umět poskytnout první pomoc při zraněních.

Obsah je zaměřen na tematiku ochrany osob před následky živelních pohrom, úniku nebezpečných látek do životního prostředí, použití nebo anonymní hrozby použití výbušniny nebo nebezpečné látky.

V posledních letech se změnila požadavky na vzdělávání dětí. Nové principy kurikulární politiky jsou zformulovány v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílé knize.⁶

Nově se zavádí systém kurikulárních dokumentů, a to na úrovni státní a školní. Úroveň státní v sobě zahrnuje Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (RVP). Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle nichž se učí na jednotlivých školách.

⁴ Pokyn MŠMT č. j. 12 050/03-22 ze dne 4. března 2003.

⁵ Pokyn MŠMT č. j. 13 586/03-22 ze dne 4. března 2003.

⁶ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

3 PROBLEMATIKA POŽÁRNÍ PREVENCE V RVP

RVP vychází z naplňování klíčových kompetencí, což je souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti⁷. Osvojování těchto kompetencí začíná v mateřských školách a postupně se dotváří po celý život jedince. Za klíčové kompetence, které se vzájemně prolínají, považujeme kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní.

3.1 Požární prevence v jednotlivých klíčových kompetencích

Kompetence k učení

Pro tyto kompetence je podstatné, že žák prakticky využívá naučené teoretické poznatky. Za krizových situací člověk jedná automaticky, proto je potřeba, aby jedinec měl řadu podnětů, které se podobají náročné životní situaci. Je důležité zautomatizovat například nahlášení události na tísňovou linku, naučit chování, co dělat při zaznění výstražného signálu, nebo co dělat při požáru domu. Umí operovat s termíny „dopravní nehoda, kilometrovník, vyproštění, požár, nebezpečná látka,...“⁸, zná symboly „nebezpečí úrazu elektrickým proudem, žíravina, toxická látka, vstup zakázán,...“.

Kompetence k řešení problémů

Žák vnímá krizovou situaci, přemýšlí o příčinách a promyslí, jak danou situaci s ohledem na vlastní schopnosti vyřešit. Uvědomuje si zodpovědnost za své chování a ví, že některé situace není schopen zvládnout sám.

Kompetence komunikativní

Jasně a logicky umí nahlásit mimořádnou událost na linku tísňového volání, odpovídá na otázky, které mu klade operátor tísňové linky, zná pravidla nahlašování

⁷ RVP

⁸ viz Příloha č. 1 – Definice základních pojmů.

mimořádné události, umí poslouchat povelům dospělých při zvládnání mimořádné události.

Kompetence sociální a personální

Žák chápe smysl spolupráce, poskytne pomoc nebo o ni požádá.

Kompetence pracovní

Respektuje a dodržuje pravidla bezpečnosti práce. Dodržuje pravidla zacházení s různými materiály a nástroji. Bezpečně manipuluje s ohněm a hořlavými látkami.

Kompetence občanské

Je schopen empatie, chápe základní principy zákona a společenských norem, zná svoje práva a povinnosti. Rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích a v situacích ohrožujících život a zdraví člověka s ohledem na vlastní schopnosti.

3.2 Požární prevence ve vzdělávacích oblastech

RVP je rozčleněn do devíti vzdělávacích oblastí. Pro požární ochranu je prostor v oblasti *Člověk a jeho svět*. Tato oblast je určena pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání.

Vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět* je rozdělena do pěti tematických okruhů. Z nich nás pro problematiku požární ochrany zajímá *Místo, kde žijeme; Lidé kolem nás; Člověk a jeho zdraví*.

V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme* se žáci učí orientovat ve svém okolí, v místě bydliště a školy, pojmenovat důležité orientační body ve své obci. Dále se cvičí v popisu své polohy vzhledem k okolí a trasy z různých míst ke svému domovu, ke škole. Žáci se učí dopravní výchově, pravidlům bezpečného chování na silnici a v její blízkosti, zásadám chování na silnici v případě výjezdu jednotek IZS.

V tematickém okruhu *Lidé kolem nás* se žáci učí významu a podstatě tolerance, pomoci a solidarity mezi lidmi. Umět se nebát zeptat se, zda postižený potřebuje pomoc, umět si o pomoc říct.

V tematickém okruhu *Člověk a jeho zdraví* se žáci dovídají o zdraví a nemocech, zásadách první pomoci. Učí se ošetřit drobná poranění a zajistit lékařskou pomoc. Dále se učí bezpečnému chování v různých krizových a mimořádných situacích, učí se je v modelových situacích řešit. Učí se zodpovědnosti za zdraví a bezpečnosti sama sebe i jiných lidí.

Téma *Ochrana člověka za mimořádných událostí* je zahrnuto v RVP jak pro základní, tak i pro vyšší stupně vzdělávání.⁹ V něm se stanovuje, co by žáci měli umět. Žáci by měli uplatňovat účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a život i v modelových situacích simulujících mimořádné události a chovat se odpovědně v situacích ohrožení zdraví a osobního bezpečí, při mimořádných událostech. V případě potřeby poskytnout první pomoc nebo o ni požádat.

⁹ podrobnější informace: KOLEKTIV AUTORŮ. *Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí*. MV – GR HZS ČR. 2003.

4 STATISTIKA

Dle statistik za poslední pět let vyplývá, že bohužel každoročně dojde k velkému množství počtu požárů na našem území a že číslo udávající počet usmrčených a zraněných osob je stále vysoké. Velký je i podíl požárů zapříčiněný dětmi.¹⁰ (Tabulka č. 1, Tabulka č. 2)

Příčinami požárů jsou technické závady, samovznícení, výbuchy, manipulace s hořlavými látkami, zásahy bleskem, živelní pohromy, dopravní nehody, nedbalost a úmyslné zapálení. Všechny příčiny kromě nedbalosti a úmyslu není v naší moci nějak ovlivnit. Požáry, které mají na svědomí děti, jsou především způsobené úmyslem, nebo nedbalostí a to – jak rodičů, tak dětí samotných. Například ponechání zápalek v dosahu dítěte, hra se sirkami v blízkosti hořlavých látek, nevhodná manipulace s otevřeným ohněm, ponechání dítěte bez dozoru... Pokud to tedy shrneme, děti mají zodpovědnost na vzniku požárů zhruba v jednom procentu z celkového počtu. V případě nedbalosti je jejich podíl na vzniku požárů téměř desetiprocentní. V případě úmyslného zapálení se podíl dětí na vzniku požáru pohybuje kolem dvaceti procent.¹¹ V následujících tabulkách uvádím celkový přehled požárů, výši škody, počty zraněných a usmrčených lidí v posledních pěti letech a podíl dětí v daných statistických bodech.

Rok	Počet	Škoda v Kč	Usmrceno osob	Zraněno osob
2005	20 183	1 229 951 200	135	1 026
2006	20 262	1 902 566 000	96	1 123
2007	22 394	2 088 610 700	105	934
2008	20 946	1 426 340 200	100	975
2009	19 681	2 054 670 000	99	881

Tabulka č. 1 – Přehled požárů v ČR v letech 2005-2009

¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Statistická ročenka 2005-2009 Česká republika*. [online]Praha: MV – GŘ HZS ČR. 2005-2009. [cit. 1. 5. 2010]

¹¹ Vyplývá ze Statistických ročenek HZS ČR

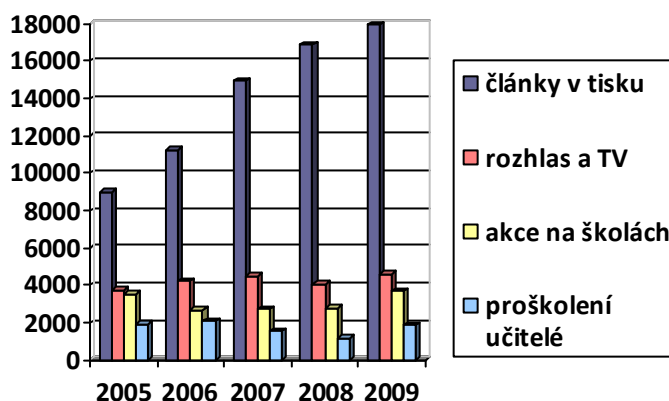
Rok	Počet požárů	Škoda v Kč	Usmrceno dětí	Zraněno dětí
2005	301	30 806 300	1	30
2006	272	35 915 000,-	0	37
2007	280	47 681 100,-	1	24
2008	269	25 484 200,-	1	34
2009	209	35 653 300,-	2	22

Tabulka č. 2 – Počet požárů zapříčiněnými dětmi do 15 let

4.1 Přehled plnění požární prevence HZS ČR

Preventivně výchovná činnost může pomoci snížit počet požárů i počet obětí.

V následujícím grafu (Graf č. 1) je uveden přehled preventivně výchovné činnosti. Je zřejmé, že v posledních letech dochází k nárůstu preventivně výchovné činnosti prostřednictvím tiskových zpráv, rozhlasu a televize. Bohužel až do roku 2008 byl tento trend na školách spíše opačný. Akce pořádané školami s problematikou požární prevence měla až do roku 2008 klesající tendenci. Stejně tak počet proškolených učitelů. Rok 2009 přinesl výrazný zvrát. V roce 2009 školy pořádaly o 910 akcí více, než v předchozím roce a vyškolilo se o 676 učitelů více.¹² V příštím roce budeme schopni posoudit, zda se tento trend udrží.

Graf č. 1 – Přehled plnění preventivní výchovy

¹² KOLEKTIV AUTORŮ. *Statistická ročenka 2005-2009 Česká republika*. [online]Praha: MV – GŘ HZS ČR. 2005-2009. [cit. 1. 5. 2010].

5 MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

Za účelem zkvalitnění prevence na školách MŠMT stanovuje školám a školským zařízením od roku 2000 povinnost vypracovat pro příslušný rok dlouhodobý preventivní program. Toto nařízení vyplývá z pokynu MŠMT¹³, který nabyl účinnosti dnem 7. listopadu 2007, kdy byl zveřejněn ve Věstníku MŠMT ČR.¹⁴

Minimální preventivní program (dále jen MPP) je součástí výchovně vzdělávacího programu školy, který vychází z příslušného RVP, ŠVP, popřípadě platných osnov a učebních plánů. Jeho obsahem je plán, jak posílit prevenci nejen v oblasti sociálně patologických jevů, jako je užívání návykových látek, kriminalita, záškoláctví, násilí, rasismus, šikana; ale i v posílení prevence v oblasti domácího násilí, zneužívání, poruchy příjmu potravy.

MPP vypracovává školní metodik prevence, který při jeho tvoření spolupracuje s ostatními pedagogickými pracovníky za podpory vedení školy. Opírá se zejména o výchovného poradce a školního psychologa. Průběžně vyhodnocuje preventivní strategii školy a vypracovává závěrečnou evaluační zprávu za příslušný školní rok. Tato zpráva je obvykle součástí výroční zprávy školy.

Na základě průběžného vyhodnocování MPP školním metodikem prevence kontroluje školní inspekce jeho plnění.¹⁵

MPP odráží specifikace regionu a školy. Vychází vždy z aktuální situace na škole a zpětně provádí reflexi předchozího školního roku.

Škola zajišťuje aktivity v poskytování informací v rámci vzdělávacího procesu (téma zdraví, zdravý životní styl, sociálně patologické jevy,...), smysluplnou nabídku volnočasových aktivit ve školách a upozorňuje na

¹³ Pokyn MŠMT č. j. 14 514/2000-51, v souladu s § 29 odst. 1 a § 30 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ Věstník MŠMT ČR. Sešit 11/2007

¹⁵ § 12 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

volnočasové aktivity mimo školu. Skupinovou formou práce zlepšuje kvalitu mezilidských vztahů. Škola poskytuje pedagogicko-psychologickou poradenskou pomoc a to jak vlastním pracovníkem, tak ve spolupráci se speciálními zařízeními (Pedagogicko-psychologickou poradnou).

Odborníky, se kterými škola pracuje, jsou psychologicko-pedagogičtí pracovníci i odborníci podle daného tématu. Může jít o Policii ČR, Městskou policii, Hasičský záchranný sbor, Zdravotní záchranná služba, různá občanská sdružení, odborníci Drogové prevence a podobně.

Témata prevence patopsychologických jevů jsou začleněna do předmětů rodinná výchova, občanská výchova, výchova k životu, přírodopis, přírodověda, prvouka, dějepis, vlastivěda, chemie, zeměpis, výtvarná výchova, tělesná výchova.

5.1 Minimální preventivní program (postupné kroky pro jeho vypracování)

Pokud jsme byli jmenováni školským metodikem prevence, máme za úkol vypracovat každoročně minimální preventivní program. Jako součást MPP můžeme využít dotačního řízení v rámci „Programů na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na daný rok“. (Příslušné informace o dotačním řízení a jeho podmínkách v daném regionu poskytuje příslušný Krajský úřad.)¹⁶

V prvním bodě stručně popíšeme specifika a charakteristiku školy. Jestli se jedná o školu venkovskou nebo městskou, sídlištní; popíšeme rizikové faktory, například, že je škola v blízkosti frekventované silnice. Popíšeme riziková místa ve škole, kde by mohlo dojít k nežádoucímu chování žáků. Jedná se například o šatny, záchody, okolí školy, apod. Zmíníme počet tříd ve škole, počet dětí ve třídách. Popíšeme složení pedagogického sboru – učitelé, vychovatelé, školní družinářka, asistentky...

¹⁶ Pokyn MŠMT č. j. 20 006 /2007 - 51 ze dne 16. října 2007, k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže

Ve druhém bodě stanovíme cíle MPP školy. Stanovujeme cíle krátkodobé i dlouhodobé. Dlouhodobé cíle jsou většinou obecné, může se jednat například o cíl „Výchova dětí ke zdravému životnímu stylu“. Krátkodobé cíle se týkají dané skupiny nebo konkrétního jedince. Jsou zařazovány do MPP cíleně. Může se jednat o šikanu, požívání alkoholu, psychotropních látek, kouření, vandalismus...

Ve třetí kapitole uvedeme, jak bude MPP realizován. Uvedeme, kdo má na starosti primární prevenci. Na prvním stupni to většinou bývá třídní učitel. S jednotlivými tématy prevence se děti většinou setkají v prvouce, přírodovědě a vlastivědě. Nicméně nesmíme zapomenout, že se prevenci můžeme věnovat i rámci ostatních předmětů. Např. v českém jazyce čtením knih s pozitivními vzory, úvahami o životě..., v dramatické výchově atd.

Další částí MPP je zdůvodnění našeho záměru. Proč chceme daných cílů dosáhnout, zhodnotíme předcházející období a současné problémy na škole. Popíšeme, co se nám v minulém období povedlo, co se nám nepovedlo a důvod, proč tomu tak je.

Další kapitola zahrnuje informace, co žákům nabízíme. Dalo by se jednoduše říct kdo s kým komu jak kdy kde co a za kolik. Zde upřesníme, zda daný cíl splní učitel, třídní učitel nebo výchovný poradce. A to buď sám, nebo ve spolupráci s odborníky. Upřesníme, komu je daný preventivní program určen a jakými formami a metodami budeme pracovat. Metody práce mohou být besedy, přednášky, diskuse, rozhovor, soutěže, skupinová i samostatná práce, hry, dotazníky, projekty. Sestavíme rozvrh programů a akcí a zdůrazníme, kde se akce budou konat. Jestli ve škole, mimo školu, v nějakém centru... Měli bychom zmínit i finanční náročnost programu. Sepíšeme seznam volnočasových aktivit, které nabízí škola i mimoškolní zařízení a upozorníme na další aktivity školy. Může se jednat například o Schránku důvěry, do které mohou žáci písemně svěřit. Odpověď poté naleznou na nástěnce. Do této kapitoly patří i to, jak spolupracujeme s rodiči. Jak vedeme třídní schůzky, informace o dnech otevřených dveří a podobně. Zařazujeme i informace o různých kurzech, exkurzích a olympiádách. Největší důraz tu ale klademe na prevenci sociálně patologických jevů.

V této kapitole podrobně rozebereme problémy, které nás tíží a upřesníme, jak budeme v jejich řešení postupovat.

Do závěrečné části patří průběžné hodnocení jednotlivých akcí a činností, závěrečná zpráva a zhodnocení MPP. A posledním bodem je stanovení dalších cílů. V tomto bodě shrneme, co se nám povedlo, co nepovedlo a jak chyby napravíme.

Každá škola má do jisté míry ve své kompetenci, jaké téma do MPP zařadí. Téma požární prevence a ochrana obyvatelstva při mimořádných událostech do tohoto programu také patří, ale každá škola toto téma zařazené do MPP nemá.

Ve velké míře závisí na kraji, ve které škola je. Téma požární prevence a ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech je nejlépe zpracován v Moravskoslezském kraji. Tady je toto téma přirozenou součástí MPP.

Ve Středočeském kraji se nová koncepce vzdělávání teprve tvoří. Do této doby je jen na učitelích, jestli téma požární prevence a ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí do MPP zařadí.

6 PILOTNÍ STUDIE PEDAGOGICKÉ FAKULTY: PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH UČITELŮ V OBLASTI OCHRANY ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ

Pokud by měla problematika *Ochrany člověka za mimořádných událostí* být zařazena jako samostatný předmět, je potřeba zajistit odborně připravené pedagogy. Je nezbytné tedy zajistit, aby všichni pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci školy byli náležitě poučeni a získali alespoň základní informace o tomto problému. Jako prvotní cíl si studie klade zavedení vzdělávání těch pedagogů, kteří budou tento předmět vyučovat. K tomu je nejprve potřeba vypracovat nová koncepte vzdělávání.

V roce 2007 byl zahájen MV – GŘ HZS ČR ve spolupráci s Univerzitou Karlovou v Praze projekt *Pilotní studie přípravy budoucích učitelů v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí*.¹⁷

Cílem projektu bylo zmapovat situaci a shromáždit potřebné dokumenty, které se týkají této problematiky. V návaznosti na platnou legislativu¹⁸ a na základě výsledků výzkumného šetření specifikovat obsah a podmínky realizace programu přípravy budoucích učitelů v oblasti ochrany za mimořádných událostí na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě.¹⁹

Obsah projektu byla orientační sonda mezi studenty učitelství na Pedagogické fakultě UK v Praze, jak jsou informováni v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí. Dalším bodem byla příprava strategického plánu, jak zařadit danou problematiku do učitelského vzdělávání na Univerzitě Karlově v Praze – Pedagogické fakultě.

¹⁷ Realizátory se na Pedagogické fakultě UK staly: PaedDr. Eva Marádová, CSc. a Mgr. Jaroslava Hanušová, které se dlouhodobě zabývají vysokoškolským vzděláváním pedagogů v oblasti podpory zdraví na Univerzitě Karlově v Praze - Pedagogické fakultě.

¹⁸ viz Příloha č. 2 - Legislativa

¹⁹ MARÁDOVÁ, E., HANUŠOVÁ, J. *Pilotní studie přípravy budoucích učitelů v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí*. [online] Praha. 2007 [cit. 5. června 2010] <http://www.hzscr.cz/clanek/pilotni-projekt-priprava-budoucich-ucitelu-v-oblasti-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti.aspx>

Z tohoto experimentu vyplynulo, že je žádoucí, aby byla problematika ochrany člověka za mimořádných událostí zapracována jako součást studia Učitelství pro 1. stupeň ZŠ jako součást modulu výchovy ke zdraví, v případě Učitelství pro 2. stupeň ZŠ a SŠ toto téma zařadit toto téma do společného základu. Dále je potřeba vyškolit pedagogy – odborníky pro oblast výchovy ke zdraví, což je nově akreditovaný studijní obor.

Pedagogická fakulta získala akreditaci v roce 2007 pro obor *Výchova ke zdraví se zaměřením n vzdělání*. Začal být realizován ve školním roce 2008/2009. Cílem předmětu je dostatečně informovat studenty o chování člověka za mimořádných událostí a tím zajistit jejich skutečnou připravenost.

Ve dnech 22. - 23. září 2008 pořádalo MV – GŘ HZS ČR seminář, kterého se zúčastnili zástupci MŠMT, Ministerstva zdravotnictví, zástupci HZS ČR a zástupci pedagogických fakult. Na setkání se vedla diskuse, jak nejlépe a nejefektivněji vzdělávat učitele a žáky v problematice ochrany člověka za mimořádných událostí. Zúčastnění se shodli, že tato problematika má v dnešní době stále větší význam a že je potřeba klást větší důraz na vzdělávání budoucích učitelů.

Ve dnech 15. - 16. září 2009 byl pořádán druhý seminář, který byl zaměřen na tvorbu vzdělávacích modulů na pedagogických fakultách.²⁰ Na základě tohoto setkání bylo možné srovnat přístup jednotlivých vysokých škol.

Výhledově do roku 2020 bude MV-GŘ HZS ČR nadále pokračovat v tvorbě systému vzdělávání v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí a zástupci pedagogických fakult budou usilovat o prohloubení dané tematiky ve svých programech.

²⁰ Podklady převzaty ze Sbírký interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR a náměstka MV.

7 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST HZS V ČR

MV – GŘ HZS ČR stanovuje²¹ zaměření preventivně výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany. Podílí se na zajištění preventivní výchovné činnosti společně s HZS krajů, obcemi, občanskými sdruženími a dalšími organizacemi, které se zabývají požární ochranou.

Preventivně výchovnou činnost každý subjekt zajišťuje podle svých možností. Preventivně výchovná činnost se dělí podle zaměření na krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou.

Mezi krátkodobé zaměření preventivně výchovné činnosti patří dny otevřených dveří na HZS. Většinou se konají při příležitosti Mezinárodního dne dětí, nebo při svátku svatého Floriána, patrona hasičů. Dále jsou to ukázky a besedy hasičů ve školách nebo návštěvy dětí na hasičských stanicích. HZS pořádá různorodé soutěže – literární, výtvarné, o nejlepší film, znalostní, sportovní, soutěž fotografií...

Střednědobou preventivní činnost zajišťují jednotlivé subjekty prostřednictvím médií, výstav o hasičích nebo požární ochraně, v rámci programů zaměřených na výchovu v oblasti požární ochrany. MV vydává plakáty a letáky, kalendáře a další propagační materiály; zajišťuje poradenskou a konzultační činnost. Záměrem není propagace HZS. Cílem je výchovně vzdělávací působení nejen na děti, ale i prostřednictvím dětí na jejich rodiče; dále poučení široké veřejnosti a podání dostateku informací, jak chránit sami sebe a svůj majetek.

Dlouhodobá preventivní činnost je většinou podporována mediálně známými lidmi. Zahrnuje průzkumy veřejného mínění, statistiky, výchovné pořady, informace o požárech, nehodách... MV zajišťuje celoživotní vzdělávání se specializací na požární ochranu.

²¹ v souladu s § 24 odst. 1 písm. l) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (úplné znění č. 67/2001 Sb.)

MV-GŘ HZS ČR v rámci dlouhodobé preventivní činnosti dodalo základním i středním školám následující didaktické pomůcky:²²

- příručku *Ochrana člověka za mimořádných událostí*, která obsahuje návod, jak připravit žáky na možné mimořádné události,
- videokazetu se čtyřmi videofilmy na téma: *Povodně a ochrana člověka, Havárie s únikem nebezpečných látek, Než přijede záchranka, Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí*,
- příručku pro obyvatele *Pro případ ohrožení*,
- metodickou pomůcku *Sebeochrana obyvatelstva*.

7.1 Preventivně výchovná činnost HZS ve Středočeském kraji²³

V listopadu 2009 pořádal HZS Středočeského kraje přípravu učitelů na téma *Ochrana člověka za mimořádných událostí* s cílem upozornit na publikace týkající se daného problému. Zúčastnilo se ho 52 učitelů z celého kraje.

Pro žáky základních škol připravuje HZS Středočeského kraje besedy s příslušníky HZS, umožňuje návštěvy dětí na stanicích, na kterých se promítají filmy s danou tematikou, děti mají možnost si prohlédnout hasičskou techniku. Hasiči jim ukážou, jak jezdí po skluzu, děti mají možnost „hasit“. Většinou se den otevřených dveří koná ve významných dnech, jako je svátek svatého Floriána nebo dětský den. Na středočeských stanicích je pořádán ještě Den bezpečnosti, který se koná některý pátek třináctého. V roce 2010 tento den připadne na 13. srpna. Školy mají možnost exkurze kdykoliv na vyžádání.

V rámci preventivně výchovné činnosti probíhá na Kladensku spolupráce Hasičského záchranného sboru se střediskem volného času, vzdělávání a služeb Labyrint Kladno. Výsledek spolupráce je program protipožární výchovy *Karlík Ohník a Velká hasičská soutěž*. Ta je určena pro žáky 1. stupně základních škol

²² viz Příloha č. 3 – Seznam dostupné literatury týkající se ochrany člověka za mimořádných událostí.

²³ v souladu s § 24 odst. 1 písm. l) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (úplné znění č. 67/2001 Sb.) a Koncepce preventivně výchovné činnosti HZS Středočeského kraje z roku 2004.

v rámci preventivně výchovné činnosti v oblasti ochrany obyvatelstva a požární prevence. Soutěž je rozdělena do vědomostních disciplín a praktických zkoušek, které prověří znalosti žáků. Zároveň na zahradě Labyrintu proběhne ukázka požární techniky, výstroje a technického vybavení hasičů.

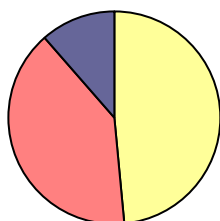
V následujících tabulkách je přehled počtu škol, na kterých musí HZS Středočeského kraje působit. HZS do všech škol dodává výchovně vzdělávací publikace.

Bohužel bylo možné zjistit pouze reálnou situaci na Kladně. Ve školním roce 2009/2010 stanici HZS na Kladně navštívilo jedenáct škol ze čtrnácti (tj. cca 79%), což obnáší počet žáků 1040. Besedu na škole si vyžádala pouze jedna škola (tj. 7%) a na jedné škole proběh preventivně vzdělávací program (tj. 7%). O besedy mají zájem především střední školy.

Počet škol ve Středočeském kraji

	počet škol z toho speciálních	počet tříd z toho speciálních	počet žáků z toho speciálních
mateřské školy	635 / 11	1 524 / 23	35 343 / 265
základní školy	522 / 78	4 939 / 506	94 719 / 4 337
střední školy	150 / 14	2 123 / 72	50 156 / 648
celkem	1 307 / 103	8 586 / 601	180 218 / 5 250

Tabulka 3 – Přehled počtu škol a žáků ve Středočeském kraji²⁴

Graf č. 2 – Počet škol ve Středočeském kraji²⁴

²⁴ zpracováno ze statistik vykazovaných Krajským úřadem Středočeského kraje – odborem školství

8 VÝCHOVA DĚTÍ V OBLASTI OCHRANY ČLOVĚZA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ŠKOLÁCH V KLDNĚ

Na všech kladenských školách²⁵ byl proveden průzkum, jak je požární prevence zařazena do výuky. Průzkum byl proveden na základě rozhovoru s ředitelem/ředitelkou školy, její zástupkyní, popřípadě školním metodikem prevence. Některé školy umožnily nahlédnout do Školního vzdělávacího programu a jednotlivých Učebních osnov, svých projektů.

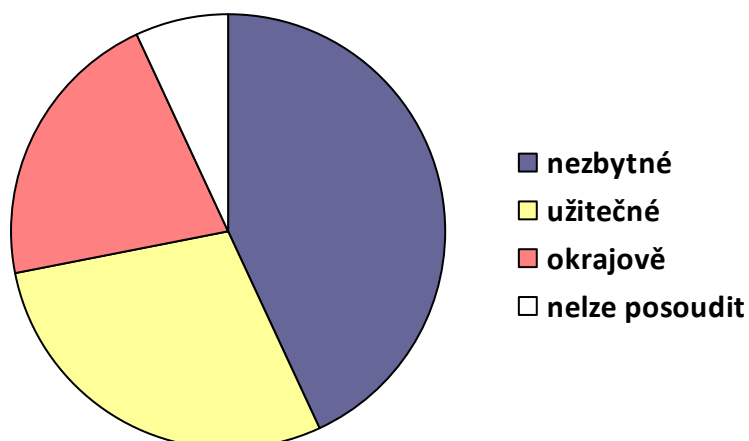
Pouze na jedné škole jsem se nesetkala se vstřícným přístupem. Ředitelka sondu považovala za „cílenou špionáž, která je vedena za účelem potrestání školy“. Pokus o jakoukoliv domluvu se nezdařil. Z celého rozhovoru jsem měla dojem, že na škole se tématu požární prevence vyhýbají. Tuto domněnku mi potvrdily tři děti různého věku, se kterými jsem vedla krátký rozhovor. V nich mi byla má domněnka potvrzena. Žákům byly sděleny pouze základní informace o telefonních číslech. Vedení školy není nakloněno mimoškolním aktivitám v oblasti požární ochrany. Dokonce nereagují ani na podněty a dobrovolné aktivity žáků. Žáci nenacvičují ani evakuaci školy a dokonce nebyli v rámci výuky navštívit hasičskou stanici, přestože je od školy vzdálena několik metrů.²⁶

8.1 Důležitost zařazení průpravy žáků v oblasti ochrany obyvatelstva do školní výuky

Na základě rozhovorů s jednotlivými zástupci škol na Kladně (celkem 14 škol) považují zařazení průpravy žáků v oblasti ochrany obyvatelstva za nezbytné v šesti školách (tj. v 43%), za užitečnou, ale ne důležitou na 4 školách (tj. 29%) okrajově ve třech školách (tj. 21%) a v jednom případě (tj. 7%) to nelze objektivně posoudit.

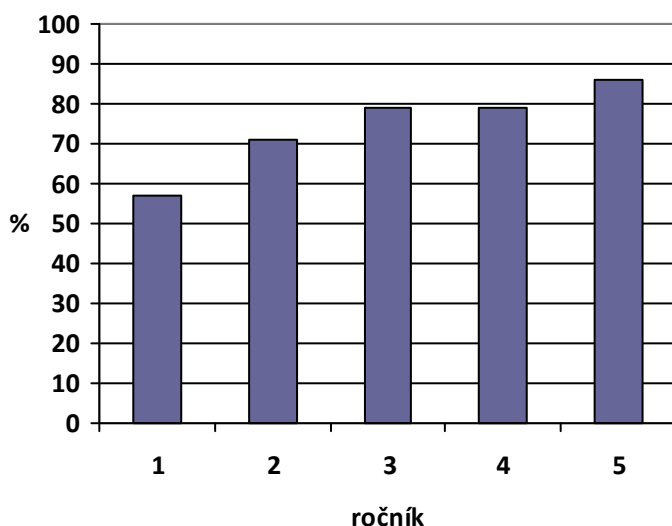
²⁵ Příloha č. 4 – Seznam kladenských škol

²⁶ viz Příloha č. 5 - Přepis rozhovoru s dětmi

Graf č. 3 – podíl výuky Ochrany obyvatelstva v jednotlivých ročnících

Nejvíce škol zařazuje výuku *Ochrany člověka za mimořádných událostí* do pátého ročníku. V první třídě mají toto téma zařazené v osmi školách (tj. 57%), v druhém v deseti školách (tj. 71%), ve třetím a čtvrtém ročníku v jedenácti školách (tj. 79%) a v pátém ročníku ve dvanácti školách (tj. 86%). Tři školy měly dané téma zařazené ve všech ročnících prvního stupně. Jednu školu nelze objektivně posoudit.

Graf č. 4 – Zařazení výuky *Ochrany člověka* do jednotlivých ročníků ZŠ

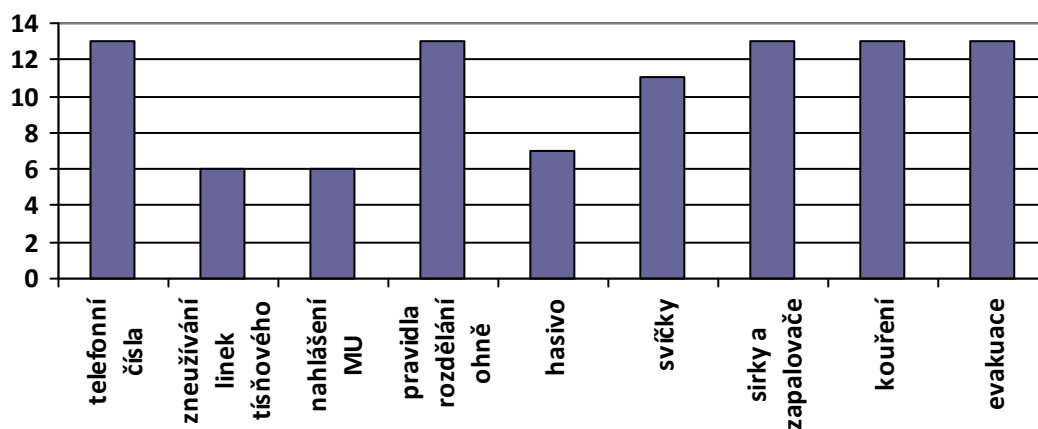
8.1 Ochrana člověka za mimořádných událostí v učebních osnovách škol²⁷

Požární prevenci jako takovou ve svém školním programu školy nemají. Ochrana člověka v krizových situacích a předcházení nebezpečným situacím je rozpracována a začleněna do tematických plánů jednotlivých předmětů, zejména jde o prvouku, občanskou a rodinnou výchovu, zeměpis, dějepis a přírodopis.

Jedna ředitelka se zmínila, že plánuje výuku *Ochrany člověka za mimořádných událostí* do příštího školního roku zařadit jako samostatný předmět, který by měl časovou dotaci jednu hodinu za měsíc.

Na všech školách je požární prevence řešena v rámci některého předmětu a šest škol ještě přidává projektové dny nebo projektové bloky na téma *Hasiči*. Zvolenými metodami výuky ve všech případech je teoretická příprava, nácvik evakuace a exkurze na stanici HZS. Pouze tři školy si k výuce daného problému zvou hasiče a čtyři školy se pravidelně zúčastňují soutěží na téma *Hasiči*, které pořádá HZS Středočeského kraje a klub Labyrint.

Mezi probíraná témata učitelky zařazují: Jaká jsou telefonní čísla tísňového volání a jaké je nebezpečí jejich zneužívání; Jak nahlásit událost na tísňovou linku; Kde si můžeme rozdělat oheň a jaká jsou pro rozdělení a uhašení ohně pravidla, Jaké nebezpečí hrozí od hořících svíček ponechaných bez dozoru; Manipulace dětí se sirkami nebo zapalovačem, jestli dětem do rukou tyto předměty patří; Problematika kouření; Téma evakuace a její nácvik.

Graf č. 5 – Probíraná jednotlivá témata ve školách

²⁷ viz Příloha č. 6 – Požární ochrana v učebních osnovách

Nedostatky vidím v tom, že zatímco ve všech školách se věnují znalostem jednotlivých čísel tísňového volání, ve více jak polovině škol opomíjejí zdůraznit nebezpečí jejich zneužívání a co hůř – neučí děti, jak správně mají nahlásit mimořádnou událost. Další chybou je neinformování dětí o hasivech. Děti jsou připravovány na to, jaká jsou pravidla rozdělávání ohně v přírodě, ale jsou poučeni o hašení jen právě těchto ohňů – tedy vodou. Jak a co hasit učí děti pouze v osmi školách.²⁸

8.2 Publikace a další materiály využívané na školách

Kromě zápisů v pedagogické dokumentaci jsem zjistila, s jakou literaturou školy pracují. Kromě běžných učebnic prvouky, vlastivědy a občanské výchovy učitelé k výuce problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí používají některé metodické příručky, pracovní listy, videokazety a televizní pořady, internetové zdroje.

Všechny školy vlastnily metodické příručky²⁹: *Příručka pro učitele základních a středních škol; Ochrana člověka za mimořádných událostí; Pro případ ohrožení; Výchova dětí v oblasti požární ochrany*

a videokazety, popř. DVD: *Videokazeta se čtyřmi filmy (Povodně a ochrana člověka, Havárie s únikem nebezpečných látek, než přijede záchranka, Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí); Výchova dětí v oblasti požární ochrany I a II; Štěstí přeje připraveným*

K tématu ochrany obyvatelstva byla školám poskytnuta řada metodických příruček, odborných textů a učebnic. Některé materiály byly školám poskytnuty zdarma, některé jsou zveřejněny na internetu. Pokud tedy učitel má o danou problematiku zájem, má základní informace k dispozici. Z mého průzkumu vyplývá, že školy plně nevyužívají dostupnou nabídku materiálu k dané problematice.

²⁸ viz kapitola 11 – Praktická doporučení odborníků pro přípravu dětí na krizové situace

²⁹ Tyto příručky a videokazety, DVD obdržela každá základní škola cestou HZS kraje

8.3 Poznej práci hasičů - projekt školy, kterého jsem se zúčastnila³⁰

Téma

Požární ochrana, Dopravní výchova – cestování MHD

Náplň a obsah

Seznámení s náročnou prací hasičů a důležitost jejich práce.

Ověření znalosti čísel tísňového volání.

Konkretizovat možná rizika spojená s PO, prevence.

Prvky dopravní výchovy a zásady chování během přepravy MHD.

Cíle

Rozvíjení znalostí o náročné a důležité práci hasičů v souvislosti se záchrannou činností.

Seznámení s možnými riziky a mimořádnými situacemi, prevence.

Dovednost přivolat pomoc, bezpečně ovládat čísla tísňového volání.

Dovednost řešit úkoly samostatně a ve skupinách, spolupráce.

Dodržovat pravidla slušného chování během přepravy MHD, mezilidské vztahy.

Výstup

Poznat rizika nevhodného chování – prevence požárů a nebezpečných situací

Uvědomit si, jak je náročná a přitom nezbytná práce hasičů a záchranářů

Umět v krizové situaci poskytnout 1. pomoc a umět pomoc přivolat

Znalost čísel tísňového volání

Spolupráce

Pravidla společenského a bezpečného chování během přepravy MHD

³⁰ podrobný rozpis projektového dnu v Příloze č. 7 a další vybrané projekty škol v Příloze č. 8 – Vybrané projekty některých škol

Reflexe

Příprava na projektový den proběhla zhruba týden předem a vzhledem k programu na stanici HZS Kladno nebyla náročná, navíc bylo ve škole k dispozici dost vhodného materiálu. Motivace dětí nebyla složitá, děti hasiče považují za hrdiny a téma hasiči je zajímavá, baví.

Ve třídě proběhla motivace žáků a uvedení do tématu. Děti překvapovali nadšením i znalostmi.

Děti v provozu řešily různé situace, v MHD se chovaly vhodně. Zkusily si čtení v jízdním řádu. Poznávaly dopravní prostředky a řešily dopravní situace.

Děti na stanici HZS Kladno získaly poznatky z požární ochrany, slyšely popis techniky a práce hasičů. Proběhla ukázka techniky. Děti měly možnost si techniku vyzkoušet. Dotazy dětí byly zodpovězeny hasiči.

Cíle projektového dne byly naplněny. Děti dokázaly na konci dne vyjmenovat, na jaké události hasiči vyjíždějí. Zdálo se mi, že dokážou nejen dobře přiřadit telefonní číslo ke složce IZS, ale že správně přiřazovaly i jakou událost by jednotlivé složce IZS oznamovaly. Při cestě nazpět jsem dětem v autobuse položila otázku: Co kdyby teď autobus naboural? Co byste dělaly? Děti správně řekly, že by událost oznámily na tísňovou linku 112. Správně řekly, že na místě budou potřeba hasiči, policie i záchranná služba. Překvapilo mě, že dokázaly správně určit přibližnou polohu, číslo autobusu. Děti pracovaly samostatně i ve skupině. Dokázaly si mezi sebou pomáhat a vzájemně se doplňovaly.

Reflexe u dětí proběhla formou řízeného rozhovoru, následující hodinu výtvarné výchovy nakreslily hasičům krásné obrázky.

8.4 Zhodnocení aktivit škol

Do většiny projektů týkajících se požární ochrany je zařazena návštěva stanice HZS Kladno a téměř všechny tyto projekty byly spojeny s tématem dopravní výchova.

Děti toto téma samozřejmě baví, jsou nadšeny.

Podstatná pro požární ochranu je i orientace ve městě, znalost adresy svého bydliště, školy. Ovládat pravolevou orientaci, umět popsat cestu z domů do školy. Dětem dělá problém jednoduše a stručně popsat trasu mezi dvěma pro ně známými body.

Velkým problémem je, že sami učitelé ani ředitelé si neuvědomují závažnost tohoto tématu a požární prevenci podceňují. (Z Grafu č. 3 vyplývá, že za nezbytnou považuje tuto tematiku pouze polovina dotázaných škol.) Sami pedagogové nevědí, jak mají konkrétní situace učit, co je podstatné a kde získat vhodné pomůcky. Mají k dispozici pouze metodické příručky a nahrávky od HZS. Další na trhu dostupné vhodné materiály nevyužívají. Na školách ani není dostatek ukázek, praktických pomůcek, jak dětem toto téma přiblížit. Z vlastních zkušeností vím, že děti i danou problematiku přijmou snáze od profesionálů, než od svých pedagogů. To je způsobeno především tím, že hasič je pro ně hrdinou, přirozenou autoritou. Děti obecně přijímají odborníky na jakékoliv téma vřeleji než své třídní učitele, na které jsou zvyklé. Každý odborník je pro ně zajímavý.

Odborníci na dané téma mají nejen teoretické znalosti, ale i praktické zkušenosti. K pravidlům a normám uvádí řadu příkladů a osobních zkušeností. To, jak je prevence důležitá, dokazují celou svou praxí. Mají širokou škálu možností, jak dětem problematiku přiblížit. Výuku mohou proložit příběhy ze své praxe. Odborník si uvědomuje, co je podstatné, na co nelze opomenout.

Zatímco učitel se s žáky věnuje tomuto tématu jako jednomu z mnoha, které jsou předepsána v ŠVP. I přes to, že danou problematiku dopodrobna nastuduje, jeho výstup není autentický.

9 CHARAKTERISTIKA CHOVÁNÍ DÍTĚTE ZA MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI

9.1 Mimořádná událost

Mimořádnou událostí rozumíme v obecné rovině všechno, co má vliv na stabilitu systému, na vývoj života jedince. Pro účel diplomové práce je mimořádná událost považována za závažnou událost, jejíž důsledky ohrožují zdraví a život dítěte.

Mimořádné události přicházejí nečekaně a rychle, bez varování. Negativně zasahují do života lidí. Může jít o střelbu ve škole, sebevraždu, smrt spolužáka nebo člena rodiny, domácí násilí, přírodní katastrofy, dopravní nehody, požár domova...

Mimořádné události přesahují rámec našich zkušeností. Vždy se jedná o nepředvídanou situaci, která je pro nás neznámá a nemáme pro její zvládnutí předem připravený scénář.

Mimořádné události se týkají i dětí. Nikdo nedokáže děti před těmito událostmi uchránit. Nejsme schopni zabránit, aby se nedotkly děti nebo aby se děti nestaly hlavními oběťmi. V našich silách je pouze je na mimořádnou událost připravit, ale pouze v teoretické rovině.

Pokud děti už jsou oběťmi mimořádné události, můžeme jim pomoci prostřednictvím porozumění jejich prožívání toto náročné období překonat.

Způsob prožívání traumatických událostí a vyjadřování zármutku žáků se odvíjí od psychického vývoje dítěte, vývojového období, ve kterém se právě nachází.³¹ Dále na reakci dětí na mimořádnou událost má vliv osobní zkušenost, osobnostní charakterové vlastnosti, závažnost a trvání mimořádné události, sociální opora a intervence, která je dítěti poskytnuta.³²

³¹ NCTSN - The National Child Traumatic Stress Network. *Age-Reactions to a Traumatic Event* [online]. [cit. 6. 1. 2010]

³² LERNER, M. D., LINDEL, B., VOLPE, J. *A Practical Guide for Crisis Response in Our Schools* [online]. New York: The National Center for Crisis Management, 2003. [cit. 6. 1. 2010]. URL:<<http://www.schoolcrisisresponse.com/download.htm>> ISBN 0-9674762-3-2.

9.2 Charakteristika možné reakce na katastrofu dítěte mladšího školního věku

Každá věková skupina má při setkání s mimořádnou událostí svou vlastní zranitelnost. V jednotlivých posttraumatických fázích se ke slovu dostávají rozdílné otázky a starosti.³³

Dítě mladšího školního věku dokáže porozumět trvalým změnám a ztrátám. Převažující reakcí na mimořádnou událost je strach a úzkost. Traumatický zážitek může vyvolat trvalý strach o osobní bezpečí, bezpečí ve škole a v rodině obecně. Často se mohou objevit pocity viny a studu z toho, co v průběhu traumatické události udělaly nebo neudělaly. Objevuje se tendence vyprávět o traumatickém zážitku, popisovat pocity, strach a smutek.³⁴

Úzkost a strach, které děti prožívají, se mohou promítat v somatické oblasti jako bolesti hlavy, žaludeční obtíže, které však nemají zjevnou příčinu. Často se projevují problémy se spánkem v podobě nočních můr, snížení nebo zvýšení chuti k jídlu, vyhýbání se škole, stranění se kamarádů a spolužáků, snížení schopnosti se koncentrovat, zmatenost. Reakce mohou mít také podobu bezohledného a agresivního chování.³⁵

9.3 Reakce na katastrofu a návrhy, jak zasahovat

- změny v chování
- zhoršení výsledků ve škole
 - napadání druhých doma nebo ve škole
 - přílišné aktivní nebo přihlouplé chování
 - kňouravost, lepivost, chování jako u mladších dětí
 - potyčky s mladšími sourozenci
 - snaha upoutat pozornost

³³ DE WOLFE, D. *Terénní příručka pro pracovníky psychosociálních a humanitárních služeb, kteří se angažují při hromadných neštěstích většího rozsahu*. Praha: MV a ADRA. 2002. ISBN 80-239-5135-1.

³⁴ LERNER, M. D., LINDEL, B., VOLPE, J. *A Practical Guide for Crisis Response in Our Schools* [online]. New York: The National Center for Crisis Management, 2003. [cit. 6. 1. 2010]. URL: <<http://www.schoolcrisisresponse.com/download.htm>> ISBN 0-9674762-3-2.

³⁵ NCTSN - The National Child Traumatic Stress Network. *Age-Reactions to a Traumatic Event* [online]. [cit. 6. 1. 2010]

- tělesné příznaky
- změny v chuti k jídlu
 - bolest hlavy, bolest břicha
 - poruchy spánku, noční můry
- pocitové příznaky
- vyhýbání se školní docházce
 - odvracení se od kamarádů, známých
 - výbuchy zlosti
 - nutkavé zabývání se katastrofou nebo naopak potřebou ujišťování o bezpečí

Děti rozumí události, která se stala, a důvodům, které k ní vedly, ale nedokážou zpracovat intenzivní děsivé informace.³⁶

Školní psycholožka Gymnázia a Jazykové školy ve Zlíně p. Mgr. Pavla Titěrová radí, jak dětem pomoci:

Být dobrým pozorovatelem - dítě hovoří velmi výmluvně o tom, co prožívá.

Naslouchat - nechat dítě, aby se poučilo z vlastního prožívání zármutku, nespěchat s vysvětlováním. Pomůže spíš kladení objasňujících otázek než nabídka urychlené odpovědi.

Být trpělivý - dětské truchlení není typicky zřetelné a přímé.

Být upřímný - dětem o smrti ani jiných traumatických událostech nelhat. Nepoužívat eufemismy, které zamlžují realitu. Vyhýbat se obrátům typu: „spí“, „odešel“... Děti potřebují vědět, že ztráta je trvalá a nezvratná. Používat jednoduchá a přímá vysvětlení.

Být k dispozici - truchlící děti potřebují vědět, že se mohou spolehnout na to, že jim dospělí budou naslouchat, podporovat a milovat.

Možnosti pomoci

- věnovat dítěti více pozornosti a zájmu
- dočasně zmírnit požadavky na výkon doma i ve škole
- stanovit přesné a jasné hranice pro předvádění se

³⁶ NASP - National Association of School Psychologist. *Helping Children Cope in Unsettling Times: Tips for Parents and Teachers* [online]. Maryland, 2003. [cit. 6. 1. 2010]

- vyžadovat účast na jasně uspořádaných, ale nenáročných domácích pracích a na obnově domácnosti
- povzbuzovat vyjadřování pocitů a myšlenek slovem i hrou
- naslouchat dítěti, když bude opakovaně vyprávět o průběhu katastrofy
- zajistit účast dítěte na přípravě rodinné nouzové výbavy a výstroje
- nacvičovat bezpečnostní opatření pro budoucí katastrofy
- koordinovat školní programy připravenosti na katastrofy, které jsou zaměřené na vrstevnickou oporu, na činnost, ve kterých je možné se projevit a vyjádřit, na výchovu a vzdělání pro oblast katastrof, krizové plánování, na vyhledávání zvýšeně ohrožených dětí.

10 HASÍK

Hasík je výchovně vzdělávací a preventivní program zabývající se výchovou dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.³⁷ Jeho hlavním cílem je předat dětem důležité znalosti a návyky v oblasti prevence před mimořádnými událostmi.

Tento projekt vznikl v roce 1996 v Bruntále. Dva roky autoři projektu ověřovali tento projekt na školách a tvořili metodiku. Teprve po roce 1998 začal být program Hasík šířen dál. V roce 2005 byl Hasík využit ke zpracování Koncepce preventivně výchovné činnosti HZS Moravskoslezského kraje – Vzdělávání žáků ZŠ v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. V dalších letech se postupně začaly přidávat i další kraje – Olomoucký, Jihomoravský, Zlínský a Středočeský. V příštím roce se přidá i kraj Liberecký.

Realizátorem Hasíka je občanské sdružení Citadela Bruntál. Cíle činnosti sdružení jsou zaměřeny na oblasti problematiky: prevence návykového chování a užívání návykových látek, prevence společensky nežádoucích jevů a dalších forem rizikového chování, preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.

Obrázek č. 1 – Hasík

³⁷ Vzdělávací program je akreditován MŠMT pod č. j. 21 258/2009-25-423 s platností do roku 2012. viz Příloha č. 9

10.1 Průběh vzdělávání dětí³⁸

Dvojice instruktorů působí v třídních kolektivech na škole a realizuje vzdělávací bloky dle dané metodiky a schématu výuky se stejnou skupinou dětí na základní (speciální) škole.

Cílovou populací programu Hasík jsou žáci základního (speciálního) školství. Preventivní program na školách se skládá ze dvou hlavních částí. První část sestává z opravdu základních informací a poznatků a je určena dětem ve věku cca. 7 - 10 let (1. stupeň základního školství). Děti se dozvědí nejdůležitější informace o hasičích, o telefonních číslech tísňového volání, postupu od nahlášení události na tísňovou linku po případnou evakuaci, o varovném signálu.

Od šesté třídy (na 2. stupni) je již výuka doplněna o tematiku náročnější a není již vedena tak hravou formou, jako část první. Nadále však je podstatou výuky otevřená komunikace a vzájemný dialog.

Obrázek č. 3 – Hasík ve škole

Tento systém je zvolen především proto, že je dobré začít s dětmi druhých tříd a každoročním opakováním vypěstovat v dětech vztah k tématu a k hasičům všeobecně. V první třídě jsou žáci příliš nekoncentrovaní vzhledem k novosti prostředí. Nemají také základní návyky poslouchat učitele a věnovat se výkladu.

³⁸ viz Příloha č. 10 – Program výuky projektu Hasík

Druhý ročník (6 - 7let) je zvolen jako nejmladší věková skupina se schopností soustředit se v požadovaném čase a přenášení požárně bezpečnostních zásad do jejich rodin. Neumějí také rozeznávat číslice ani písmena, což je důležité např. v lekci o telefonování na tísňové linky.

Změna ve výuce je vhodná v ročníku šestém, kdy dítě zvládne vnímat a zpracovávat více informací, je fyzicky vyspělejší a je schopné předávat informace dalším.

Všechna témata jsou přizpůsobena věkové skupině dětí. Na děti není přenášena zodpovědnost dospělých. Děti tedy vědí, jaký přenosný hasicí přístroj mají na který typ požáru použít, nicméně ale jeho praktické použití přenechávají stále dospělým.

Programy pro děti je vhodné realizovat v prostředí, které bude dětem nejbližší. Vhodné je využít nějakou větší místnost s kobercem, například školní družinu nebo klubovnu. V případě, že musí být program realizován ve třídě, měla by být k tomu vhodně přizpůsobena. Nejvhodnějším útvarem je komunitní kruh. Mezi jeho klady patří to, že se vytváří pocit soudržnosti, sounáležitosti. Všichni jsou si rovni. Vytváří se bezpečné klima třídy.

Do určitého sporu se mohou instruktoři Hasíka s učiteli v otázce, kdy výuku programu Hasík zařadit do vyučování. Naprosto nepřijatelné je, aby byla jakákoliv preventivní hodina zařazena po vyučování. Nejen, že to zasáhne do běžného režimu rodin a přinese jim to tak mnohé problémy, ale i u dětí je tím vyvolána nevole a protestativně mohou děti celou výuku sabotovat. Z hlediska vnímání je nejvhodnější zařazovat výuku kteréhokoliv preventivního programu na začátek týdne do druhé až třetí vyučovací hodiny. Učitelé mnohdy nechtějí tyto hodiny „nepotřebným“ předmětům obětovat. Z hlediska pedagogického dokážu pochopit, že učitelům tyto nejvhodnější hodiny pro výuku budou chybět, nicméně z pohledu hasiče vím, že můžu žít, když nebudu umět vyjmenovaná slova, ale s vyjmenovanými slovy požár neuhásím. Pokud učitelé nechtějí uvolnit úterní druhou a třetí hodinu, vhodným kompromisem je středa.

Výuka programu Hasík probíhá ve třech jednotlivých dnech. Mezi prvním a druhým výcvikovým dnem je doporučeno na základě zkušeností čtrnáctidenní pauza. Třetí den již záleží na uvážení třídních učitelů.

První i druhý den je rozdělen do třech tematických bloků, má časovou dotaci zhruba 60 minut. Což je doba přiměřená jak pro předání potřebných informací, tak i pro školy z důvodů časové dotace. Třetím dnem (doplňkovým) je návštěva dětí na stanici.

10.1.1 Hodina první

V první hodině je cílem především získat důvěru dětí. Vytvořit u dětí respekt k ohni, naučit je, že oheň dětem do rukou nepatří. Dalším cílem je omezit strach z hasiče a naučit děti volat „hoří“.

Výstupy hodiny první

- Dítě umí vysvětlit, proč oheň není hračkou pro děti.
- Dítě uvede, že hasiči nás chtějí naučit, jak požáru předcházet a jak se správně při požáru chovat.
- Dítě vysvětlí, že hasiči nehasí pouze požáry, ale mohou mu pomoci i v mnoha jiných případech.
- Dítě nemá strach z vybavení a výstroje zásahových hasičů (přilba, maska dýchacího přístroje).
- Dítě pozvolna získává důvěru nejen k hasičům, ale ze strany hasičů je také průběžně podporována důvěra k vyučujícím, což je nutné např. pro případ požárního poplachu ve škole, pro případ, kdy by mohly děti informovat svého učitele o nebezpečné hře spolužáků atd.
- Dítě dokáže vyjádřit vlastními slovy pojem „bezplatná telefonní linka tísňového volání“ a vysvětlí, že tato funguje nepřetržitě.
- Dítě umí správně přiřadit tísňová telefonní čísla k příslušným složkám IZS.
- Dítě zná zpaměti a dokáže použít „pomocnou osnovu“ pro nahlášení požáru.
- Dítě dokáže plynule a srozumitelně hovořit do telefonu.

- Dítě vysvětlí, že použití telefonu je zpravidla nejrychlejší způsob, jak přivolat pomoc.
- Dítě umí zdůvodnit, proč je tzv. „falešné volání“ nebezpečné.
- Dítě dokáže zdůvodnit, proč je nebezpečná jakákoliv hra v blízkosti silnice a z čeho plyne zvýšené nebezpečí při průjezdu hasičských vozidel jedoucích k zásahu.
- Dítě umí vysvětlit pojem „otevřený oheň“.
- Dítě umí definovat rozdíl mezi „dobrým“ a „zlým“ ohněm.
- Dítě vysvětlí pořekadlo: „Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán.“
- Dítě dokáže přiměřeně reprodukovat pravidla chování v případě nalezených zápalek a vysvětlí, proč je dodržovat.
- Dítě si připomnělo nebezpečí plynoucí ze hry s ohněm a je u něho dále rozvíjen přiměřený respekt vůči ohni.
- Dítě umí reprodukovat pravidlo „zastav se, lehni si a kutálej se“ a umí jej správně prakticky předvést.
- Dítě předvede zásady poskytnutí první pomoci při jednoduchých popáleninách.

Průběh první hodiny

Hasiči, co je jejich práce (moje zkušenosti s nimi), jak hasiče poznáme

Hasiči jsou většinou statní a velcí muži. V zásahovém obleku a v dýchací masce mohou na děti působit strašidelně a nebezpečně. Nejednou se stalo, že i při výuce, tedy v naprosto bezpečném prostředí, se děti strachy rozplakaly. Pokud tedy by se dal sečíst strach, který dítě prožívá v případě ohrožení života a strach z „monstra“, které se ho snaží vzít do náruče, je tato hrůza nevyčísitelná. Proto na začátku hodiny se „kamarád hasič“ před dětmi pomalu a postupně převlékne do zásahového oděvu a nasadí si masku. Děti mají možnost si na něj sáhnout. Získání důvěry v hasiče je tím nejpodstatnějším, co se dítě může během programu naučit.

Dítě musí mít jasnou představu o tom, k jakým událostem hasiči jezdí. Že je nepotkají jen u požárů, ale i u dopravních nehod, při povodních, větrných smrštích, nebo při záchraně zvířat (dětmi nejčastěji zmiňováno sundávání kočiček ze stromů).

Děti také potřebují ubezpečit, že mohou zavolat hasiče kdykoliv. Že jim přijedou pomoci i v noci, o Vánocích, o prázdninách...

Telefonní linky tísňového volání, nebezpečí jejich zneužití

Děti ve většině případů znají jednotlivá čísla tísňového volání. Ale už jim unikají souvislosti, na které číslo mají jakou událost zavolat. A neví, jak mají událost nahlásit, co je potřebné a nezbytné říct, a hlavní zásady při řízeném hovoru s operátorem tísňového volání. Dětem druhé třídy zjednodušíme toto téma následovně: požár hasičům, úraz doktorům, zatoulaný pejsek městské policii, krádež policii, dopravní nehodu na tísňovou linku 112. Nesmíme však zapomenout zdůraznit, že i když se spletou, zmíněné složky IZS si informaci mezi sebou předají a vždycky jim někdo přijede na pomoc. Metodou řízené diskuse vedeme děti k tomu, aby vyslovily jednoduché schéma pro nahlášení mimořádné události. Výsledkem je vytvoření osnovy: kdo volá, kde se co stalo. Volající vždy musí počkat na výzvu operátora tísňové linky k ukončení hovoru. Vzhledem k tomu, že zneužívání linek tísňového volání se stalo běžným problémem a dochází tak k jejich přetěžování, je nesmírně důležité, aby děti samy došly k tomu, že na tato čísla mohou volat v pouze v případě opravdové potřeby. V tomto případě se bohužel používá metoda zastrašování a šokování. V případě zneužití tísňového volání hrozí pokuta 100.000,- Kč, lze zablokovat telefon, takže pak v případě potřeby se oběť nemůže dovolat. Dále se prodlužují dojezdové časy jednotek. Toto poslední riziko je však použito jen funkčně a demonstrativně, protože jednotka je okamžitě nahrazována jednotkou jinou.

Hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici

Dalším tématem jsou hasiči jedoucí k zásahu. Společně tedy s dětmi přemýšlíme, proč hasičské i jiné vozy IZS „houkají“ a „blikají“. Jaký je rozdíl mezi tím, když městem jedou hasiči k zásahu, a tím, když jedou ostatní vozidla. Přijít musíme na to, že „houkající auta“ jedou rychleji, jsou mnohem těžší a mají delší brzdovou dráhu. Dětem dáme „důležitý úkol“: pokud uvidíte blížící se „houkající“ hasiče,

přestaňte si na chvíli hrát, chyťte svého psa, sourozence, postavte se tak, abyste nepřekáželi a abyste byli v bezpečí, a hasičům zamávejte.

Oheň „dobrý“ a oheň „zlý“. (Tenká hranice mezi nimi.)

V dalším tématu dětem vysvětlujeme rozdíl mezi ohněm „dobrým“ a „zlým“. V podstatě je naučíme význam pořekadla: „Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán.“ Oheň v mnoha případech lidem pomáhá. Díky němu lidstvo mělo teplo, světlo, chutnou stravu, ochranu pře šelmami..., ale pokud se dostane do rukou někomu, kdo s ním neumí zacházet, může být oheň velmi nebezpečný. I z malého plamínku ze svíčky na vánočním stromečku může během 46 vteřin shořet celý pokoj. Příklady slouží k vytvoření přiměřeného respektu u dětí ve vztahu k ohni. Zbytečně děti nestrašíme.

Co dělat, když naleznu zápalky nebo zapalovač, nebezpečné hry s nimi

Další téma začínáme otázkou – co dělat, když najdeme zápalky nebo zapalovač? Společně musíme dojít k tomu, že zápalky dětem do rukou nepatří.

Co dělat, když na mně hoří oblečení, základní zásady první pomoci

Následuje téma – co dělat, když na mně hoří oblečení a základy první pomoci. Nešťastnou náhodou nebo naší vlastní nešikovností se může stát, že na nás chytne oblečení. Řízeným hovorem se dostaneme k tomu, že jsou dvě alternativy řešení. A to v případě, že máme u sebe vodu, nebo když vodu u sebe nemáme. Máme-li u sebe vodu, polijeme si hořící oděv. Nemáme-li u sebe vodu, je naším úkolem děti naučit mezinárodně uznávaný postup – zastav se, lehni si, kutálej se (Stop Drop Roll). U dětí i dospělých v případě, že jim začne hořet oblečení hrozí panika, zmatkování a snaha „od ohně utéct“. Takové jednání je však nebezpečné. Několikrát tedy zopakujeme názorně, jak se zachovat v této situaci. Dítě chodí po třídě a někdo zavolá: „Hoří ti bunda!“, dítě na tento povel se zachová podle naučeného hesla – zastaví se, přikryje si oči, lehne na zem a kutálí se. Děti často

tvrdí, že kdyby jim hořelo tričko, sundaly by si ho. Názornou ukázkou si dokážeme, že by tento postup byl nebezpečný, protože bychom si popálili obličej.

Pro děti je nejdůležitější z oblasti první pomoci při popáleninách vědět, že v případě popáleniny je nutné co nejdříve ponořit popálenou část těla do čisté, studené a nejlépe proudící vody a chladit si popálené místo do zmírnění bolesti, tj. 10-20 minut. Po ochlazení přikrýt popálenou plochu čistým kapesníkem, ručníkem... a co nejrychleji to říct někomu dospělému popřípadě vyhledat zdravotnickou pomoc.

10.1.2 Hodina druhá

Výstupy hodiny druhé

- Dítě dokáže určit místnosti v domácnosti, které jsou nejvíce nebezpečné z hlediska možného vzniku požáru.
- Dítě vysvětlí možná nebezpečí plynoucích z nevhodných (nebezpečných) her v domácnostech a pojmenuje je.
- Dítě přiměřeně ovládá základní kontrolu domácnosti při odchodu z domu.
- Dítě dokáže vyjmenovat charakteristické příznaky hoření.
- Dítě dokáže prakticky aplikovat základní dovednosti využívané při domnělém, nebo skutečně hrozícím nebezpečí požáru v průběhu noci.
- Dítě dokáže vlastními slovy vyjádřit důležité zásady, které je nutno respektovat v případě vzniku požáru v domácnosti.

- Dítě dokáže vysvětlit co je to DÚP a k čemu slouží.
- Rodiče dětí jsou informováni o tom, že jejich dítě je vzděláváno v oblasti záchranné tematiky a jsou také částečně zapojeni do spolupráce.
- Dítě dokáže v praxi aplikovat základní zásady v případě vyhlášení poplachu ve škole a zná únikovou cestu ze třídy.
- Dítě získává nutnou důvěru k třídnímu učiteli a k jeho znalostem o chování během vyhlášení požárního poplachu na škole (znalost únikových cest z budovy školy atd.).

- Dítě dokáže spolehlivě rozlišit veškeré signály, se kterými se prostřednictvím sirén může setkat.
- Dítě vysvětlí, jakou úlohu hrají sirény, že sirény jsou spolehlivým prostředkem varování (a vyrozumění) obyvatel, kterým hrozí nějaký druh nebezpečí (nehrozí každý den, ale je dobré se na něj připravit).

Průběh hodiny druhé

Hodina druhá se věnuje v největší části situaci, kdy u hoří u nás doma, jak se zachránit. V druhé části se děti doví o varovném signálu a co dělat, když zazní.

Odkud hrozí nebezpečí u nás doma a na co nezapomenout při odchodu z domu

V úvodu se s dětmi zamýšlíme nad tím, kde u nás doma hrozí největší nebezpečí. Děti mají k dispozici rentgenový obrázek domu se všemi místnostmi. Děti samy přicházejí na to, v jaké místnosti hrozí jaké nebezpečí. (V kuchyni může vzplanout kastrůlek, v obýváku vylétne jiskra od krbu, v ložnici chytne záclona od svíčky, v prádelně shoří pračka, v kotelně vybuchne kotel....) Na základě otázek týkajících se znalostí a dovedností používání elektrických spotřebičů se jednoduchým způsobem dovíme o rodinných zvyklostech, které se týkají požární bezpečnosti. Dle statistik vyplývá, že příčina požárů způsobenými dětmi je při vaření – děti používají spotřebiče ve stále nižším věku a nemají k tomu potřebné zkušenosti z oblasti jejich využívání.

Jak poznám, že u nás doma hoří a co mám dělat

V další části se zabýváme přípravou na velmi vážnou situaci. Děti si však nebezpečí neuvědomují a vše berou jako hru. Není to na škodu, protože není žádoucí, aby byly děti vystrašeny.

Představme si situaci, že nás v noci probudí kouř. Špatně se nám dýchá. Co máme udělat? Samozřejmě, že odejít z místnosti. Ale co když za dveřmi hoří? Jak to poznáme? Kam se schovat, respektive – můžeme se schovávat? Kde počkat na

hasiče a jak na sebe upozornit? A co když já mohu vyjít ven, ale v domě ještě někdo zůstal? A jak poznám, že je celá rodina v bezpečí? Na všechny tyto otázky děti dostanou odpověď v tomto bloku.

Děti tato část nácviku baví. Zahrají si „hru“, zakřičí si „hoří“ a dělají co největší hluk, aby „vzbudily rodinu, sousedy...“.

Domácí únikový plán, únikové cesty ve škole a způsob vyhlášení poplachu

Dítě se „zachránilo z hořícího domu“, jaký je další postup? Zcela přirozeně se dostaneme k potřebě vytvoření domácího únikového plánu (dále jen DÚP). Dítě dostane „za úkol“ do třetí hodiny společně s rodiči DÚP vytvořit. V něm by měly být zakresleny všechny únikové trasy a místo setkání rodiny. To je velmi důležité. Pokud má rodina sjednané místo setkání při požáru, má přehled o tom, jestli ještě někdo zůstal v hořícím domě. Zásahující jednotky tedy nemusí zbytečně riskovat svůj život a zdraví pro záchranu osoby, která je v bezpečí.

Plynule se dostaneme ke školnímu únikovému plánu (dále jen ŠÚP). Každá škola musí mít označeny únikové cesty.³⁹ Tuto trasu je vhodné si s dětmi projít a cestou pozorovat, co všechno nám na této trase může pomoci a co nám může přitížit. Pozorujeme rozmístění přenosných hasicích přístrojů (dále jen PHP). Děti tohoto věku mají vědět maximálně, kde PHP jsou, aby na ně mohly upozornit dospělí. Mohou vědět, že jsou různé druhy a že každým se hasí něco jiného, ale znát jednotlivé třídy požáru a umět s PHP zacházet, to není v jejich kompetenci.

Co je to varovný signál a co udělám, když ho uslyším

Poslední informací, kterou děti potřebují slyšet, se týká varovného signálu. Jsou tři druhy a jen při jednom hrozí bezprostřední nebezpečí a děti musí jednat. Děti musí být ujištěny, že velká neštěstí nejsou častá a pokud přeci jen nastalo, prostřednictvím sirény se o něm dozví včas.

³⁹ Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru.

10.1.3 Hodina třetí

Výstupy hodiny třetí

- Dítě získalo konkrétní představu o tom, jak vypadá zasahující hasič a hasičská technika.
- Dítě ukáže, popíše, kde se v jeho městě (obci) nachází hasičská stanice.
- Dítě vysvětlí, kam se dovolá při použití tísňového telefonního čísla.
- U dítěte byl omezen strach z hasičské výstroje.
- Dítě pozbylo případných nejasností, které se vyskytly v průběhu výuky na školách.

Průběh hodiny třetí

Třetí hodina je závislá na uvážení třídního učitele. Probíhá na stanici HZS. Nejpodstatnější je vytvořit si pravidla chování v případě výjezdu. V případě, že hasiči vyjedou na událost, budou mít děti zajímavý zážitek. Může se ale také stát, že hasiči budou na dlouhotrvajícím výjezdu a na základně nebude všechna technika.

Děti tedy vědí, kde se v jejich obci nachází hasičská stanice. Za vhodné považují, aby každé dítě bylo schopné popsat trasu od stanice HZS ke svému bydlišti nebo škole.

10.2 Vzdělávání instruktorů Hasíka⁴⁰

Instruktozem Hasíka se mohou stát všichni, kdo o to mají zájem. V první řadě však učitelé, školní metodici prevence, výchovní poradci a další aktivisté v problematice požární prevence a ochrany obyvatelstva. Ze zkušeností však vyplývá, že instruktory se stávají zaměstnanci HZS nebo členové jednotek sborů dobrovolných hasičů.

⁴⁰ viz Příloha 11 – Vzdělávání instruktorů programu Hasík

Po absolvování kurzu jsou instruktoři plně kompetentní realizovat preventivně výchovnou činnost na základních i středních školách.

Během kurzu instruktoři získávají teoretické informace z požární ochrany, základní důležité znalosti o procesu hoření, o požáru a teorii hašení, o hasicích přístrojích, zásady první pomoci a další témata z prostředí hasičů. Vzhledem k tomu, že celý kurz je pod vedením zkušeného dětského psychologa, který se na vytvoření Hasíka podílel, dostávají účastníci i širokou škálu vědomostí týkající se dětské psychologie, pedagogiky. Během kurzu je kladen i vysoký nárok na rozvoj komunikačních schopností.

Kurz trvá minimálně pět týdnů. Skládá se z třídeního intenzivního kurzu, kdy je budoucí instruktor teoreticky připravován do problematiky preventivně výchovné činnosti. Poté následují zhruba čtyři týdny, kdy se ověřují metodiky v praxi a získávají se praktické zkušenosti. Závěrem je dvoudenní kurz, kdy se získané znalosti i dovednosti prověřují.

Obrázek č. 2 – instruktoři Hasíka Středočeského kraje⁴¹

⁴¹ viz Příloha č. 12 – Osvědčení instruktora výchovně vzdělávacího programu Hasík

Zhodnocení programu Hasík

Výuku provádějí profesionálně vyškolení instruktoři, většinou hasiči z výjezdu nebo operátoři tísňových linek, kteří mají dlouholetou praxi v hasičském oboru. Dokážou lépe propojit teorii s praxí.

Speciálně vyškolení instruktoři nepracují z donucení a nemají za to žádné odměny – ani od škol, ani od svých zaměstnavatelů. Provádějí výuku Hasíka dobrovolně. Je tedy předpoklad, že je tato činnost baví, jsou ochotni na sobě pracovat a že se budou výukou zabývat dlouhodobě.

Preventivně výchovná činnost by měla probíhat takovou formou, aby si ji děti co nejnadhěji vryly do paměti. Preventivní program Hasík je založen na tom, že do třídy přijde „hasič-kamarád“ a ten si s nimi „hraje“.

Nejsem si jistá, že by třídní učitel mohl stejně plnohodnotně z hlediska odbornosti ve své třídě prezentovat. Když pomínu skutečnost, že je nemožné sehnat veškeré potřebné pomůcky, stává se hlavním problémem autenticita. Žáci mají svého učitele spojeného s tolika situacemi, že jej nemusí brát natolik vážně, jak by měli. Zároveň žáci vědí, že toto téma stojí na okraji zájmu učitele, nevěří, že jeho postřehy jsou aktuální. Za další překážku považuji hravou formu výuky podpořenou vlastním zaujetím pro dané téma. Málokterý učitel se dokáže snížit na úroveň žáků. V okamžiku, kdy se pro tuto hodinu „učitel-kamarád“ kutálí s dětmi po podlaze, leze po čtyřech s plyšákem v náručí ke dveřím, předvádí sundávání si „hořícího“ trička a podobně, ztrácí autoritu a nemůže po této hodině stát zpátky „učitelem-autoritou“ a psát s dětmi diktát. Buď tedy si zachová učitelské dekorum, nebo odvede kvalitní preventivní práci.

Zejména na vesnicích jsou ve třídách děti dobrovolných hasičů. Pokud problematiku požární prevence učí třídní učitel, může se stát, že právě tyto děti svými „zvědavými“ otázkami ověřují jeho znalosti. Některé děti dokážou „zahnat do kouta“ i profesionálního hasiče.

11 PRAKTICKÁ DOPORUČENÍ ODBORNÍKŮ PRO PŘÍPRAVU DĚTÍ NA KRIZOVÉ SITUACE

Zásady komplexní bezpečnosti, návyky chování a humánní citění je potřeba budovat v každém z nás již od dětství, k výchově v této oblasti logicky předurčena zejména rodina a škola. Nezastupitelnou roli tu však hrají občanská sdružení působící na úseku PO a IZS, jejichž úkolem je mimo jiné preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.

Žákům je třeba neustále zdůrazňovat, že ačkoliv průběh většiny mimořádných událostí nemusí být plně pod kontrolou člověka, tak jejich ničivé následky mohou být minimalizovány účinnými opatřeními a připraveností záchranných složek i občanů.

Na děti se kladou přehnané nároky na zodpovědnost. Děti nesmí mít pocit, že mají na svědomí život a zdraví někoho jiného. Děti jsou zodpovědné za sebe, za svoje zdraví. Jejich úkolem je ochránit sebe sama, nebát se záchranářů, umět jim poskytnout pro ně nezbytné informace, umět si požádat o pomoc. Dítě nesmí být zodpovědné za neschopnost dospělých.

Za nejpodstatnější téma prevence odborníci považují volání na tísňové linky a jejich zneužívání. Právě zneužívání těchto linek je stále větším problémem. Ze statistik z roku 2008 vyplývá, že z celkového počtu 3.969.602 hovorů přijatých na tísňové linky 112 a 150, bylo pouze 208.411 hovorů žádostmi o pomoc v nouzi.⁴² Průměrný denní počet zlomyslných hovorů a prozvánění je tedy víc jak deset tisíc. Z křivky vyjadřující počet telefonátů během roku a během dne vyplývá, že počet zlomyslných telefonátů je vyšší o prázdninách, během přestávek a po vyučování. Z vlastní zkušenosti to mohou potvrdit.

Poslední dobou děti přestávají jen prozvánět a začínají nahlašovat stále promyšlenější neexistující události. Na základě zkušeností s dětmi jsou operátoři tísňových linek obezřetnější a jsou nuceni pokládat více doplňujících a kontrolních otázek, což může zpomalit výjezd složek IZS.

⁴² Vychází ze statistik HZS ČR – Statistická ročenka 2008

Děti mají problémy s určením své aktuální polohy ve městě / obci / krajině. Neumí jednoduše popsat příjezdovou cestu pro jednotky IZS a nerozeznají důležité orientační body. Tyto kompetence jsou obsaženy ve vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět* v tematickém okruhu *Místo, kde žijeme*. Pro tuto prevenci je nutný nácvik praktických dovedností popisu polohy pomocí orientačních bodů.

Pokud dítě bude bezpečně ovládat, jak nahlásit událost a určit její polohu, výrazně to urychlí možný zásah jednotek IZS. Přestože se může tento trénink zdát nadbytečný, ze zkušenosti operátora tísňové linky vím, že ve stresu dělá problém nahlášení události a své polohy i dospělým. Při nahlašování událostí dospělými čelí operátoři tísňových linek problémům určení aktuální polohy v případě dopravních cest, linií v krajině, kde nejde přesně určit adresa. Lidé nevnímají, kde se momentálně nacházejí. Každá mimořádná událost je určitým způsobem i překvapením. V případě dopravní nehody na dálnici dospělí vědí odkud-kam jedou, ale s určením přesného kilometru mají problémy. Lidé nevnímají, kde se právě nachází. Nemají ani představu o reálném čase a vzdálenosti. Mohou nahlásit, že od nějakého konkrétního orientačního bodu jedou dvě, maximálně tři minuty. Už si ale neuvědomí, že při rychlosti 130 km/h je rozdíl v ujeté vzdálenosti během jedné minuty je 2 kilometry.

Jde o to tuto dovednost zautomatizovat. Při školním výletu bych doporučila využít moment překvapení a od dítěte vyžadovat popis, kde se právě nachází. Předpokládám, že dítě ji nebude schopno určit, ale že bude i se svými spolužáky dávat větší pozor na cestu.

Nemůžeme po dětech chtít, aby dokázaly poskytnout první pomoc, aby ovládali manipulaci s hasicím přístrojem, aby zastoupily dospělé při záchranných pracích. Ale musíme je připravit, že jsou mnohdy jedinými, kdo může přivolat pomoc. „Pokud jsi jediný, kdo může něco udělat, musíš to udělat.“

Dne 1. července 2010 vstoupí do účinnosti novela zákona⁴³, která mimo jiné přináší úpravu zlomyslného volání na tísňové linky. Fyzické osobě lze po třetím zlomyslném volání zablokovat telefon, na tísňovou linku se již nedovolá.

43

12 SROVNÁVACÍ TEST⁴⁴

12.1 Podstatné znalosti a dovednosti dětí

Na základě Pokynu MŠMT⁴⁵ jsem vypracovala seznam základních znalostí z požární prevence. Z nich jsem sestavila test. Z tohoto Pokynu vychází také autoři projektu Hasík (viz kapitola 10). Tyto znalosti se týkají práce hasičů, tísňových linek, nahlášení mimořádné události a nebezpečí jejich zneužívání, evakuace, varovného signálu a ochrany vlastního zdraví.

12.2 O srovnávacím testu

Dotazníkovým šetřením byly osloveny tři 2. třídy na různých základních kladenských školách. Celková návratnost byla 100%, dotazník byl zadán při výuce a po výuce hned vybrán. Výběr jednotlivých tříd byl zvolen na základě šetření ve školách – jedna třída prošla školením Hasík (skupina A), druhá třída měla z mého pohledu kvalitní program požární ochrany (skupina B) a poslední třída byla ze školy, která požární ochranu do výuky zařazuje okrajově (skupina C).

Otázky byly voleny s ohledem na požadavky znalostí dle pilotní studie Pedagogické fakulty, RVP, minimálního preventivního programu a požadavků Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru. Metody a formy byly voleny na základě idejí Hasíka.

⁴⁴ Plné znění testu v Příloze č. 13 – Srovnávací test a správné odpovědi v Příloze č. 14 – Správné odpovědi.

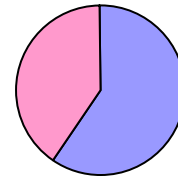
⁴⁵ Pokyn MŠMT č. j. 13 586/03-22 ze dne 4. března 2003

14 VYHODNOCENÍ TESTU

1. část – identifikační údaje

účastníci šetření dle pohlaví (Graf č. 6)

59% (38) byli chlapci, 41% (26) dívky

2. část – vyhodnocení výsledků výzkumu – informovanost:

V této části výzkumné zprávy je uveden pouze souhrn výsledků – odpovědi na jednotlivé otázky této části dotazníku.

Vysvětlivky diagramů

Správné odpovědi	Špatné odpovědi	
Skupina A	Skupina B	Skupina C

Výšečový diagram s dílčími pruhy ukazuje podíl správných odpovědí z celku dotázaných a zároveň podíl jednotlivých skupin A, B, C na správných odpovědích.

Sloupcový diagram ukazuje podíl správných odpovědí v jednotlivých skupinách A, B, C.

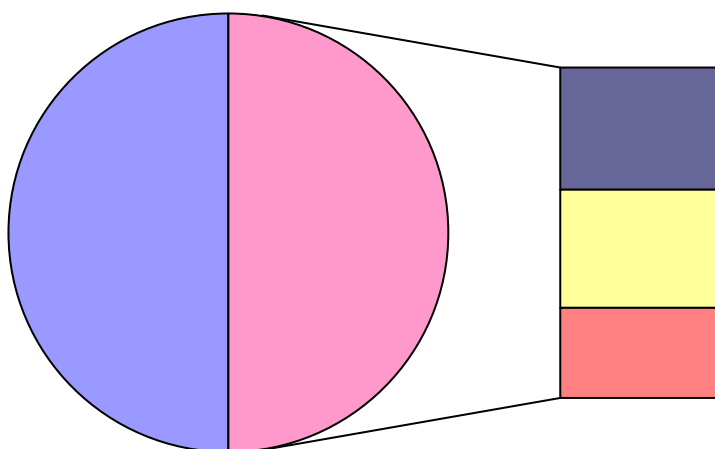
a) Přiřaď správně jednotlivé složky IZS k telefonním číslům:

Z celkového počtu 75% (48) dětí odpovědělo správně, 15% (16) mělo v odpovědi chyby.

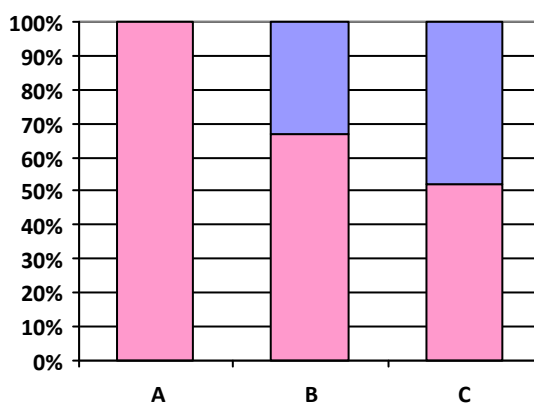
100% (18) dětí skupiny A odpovědělo správně.

67% (17) dětí skupiny B odpovědělo správně.

52% (13) dětí skupiny C odpovědělo správně.

Graf č. 7 – Podíl jednotlivých skupin na správných odpovědích

Graf č. 8 – Správné odpovědi jednotlivých skupin

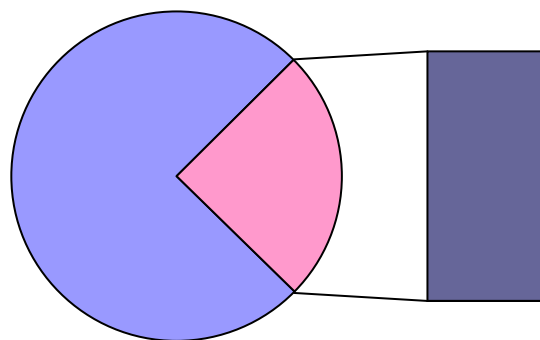
b) Napiš, jak bys nahlásil/nahlásila požár kovového kontejneru před domem, kde bydlíš.

Z celkového počtu 25% (16) dětí odpovědělo správně, 75% (48) mělo v odpovědi nějaké nedostatky.

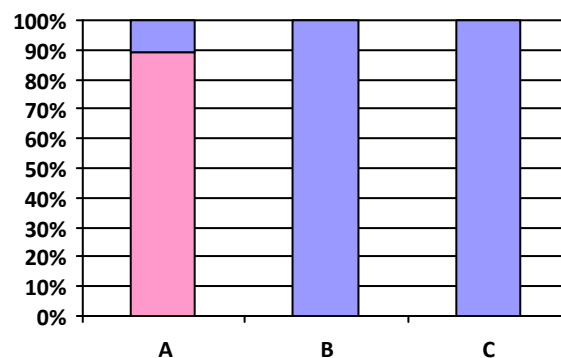
89% (16) skupiny A odpovědělo správně.

75% (48) dětí neuvedlo svoje jméno.

80% (51) dětí neuvedlo adresu školy.

Graf č. 9 – Podíl jednotlivých skupin na správných odpovědích

Graf č. 10 – Správné odpovědi jednotlivých skupin

Odpovědi:

5% (3) děti by informovaly učitelku, nikam by nevolaly.

6% (4) „Hoří.“

„Hoří kontejner.“

„Před naší školou hoří kontejner.“

8% (5) „Na Kladně před školou hoří kontejner.“

22% (14) „Před X základkou hoří kontejner.“ (X = označení školy, což plně nahrazuje adresu.)

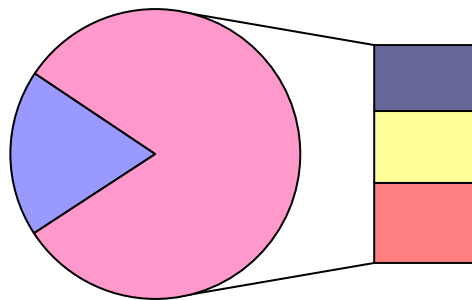
c) Vyškrtni věci, které by neměly chybět v evakuačním zavazadle:

Z celkového počtu 81% (52) dětí odpovědělo správně, 19% (12) mělo v úkolu chyby.

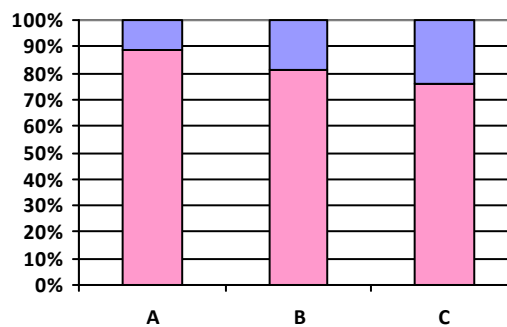
89% (16) dětí skupiny A odpovědělo správně.

81% (17) dětí skupiny B odpovědělo správně.

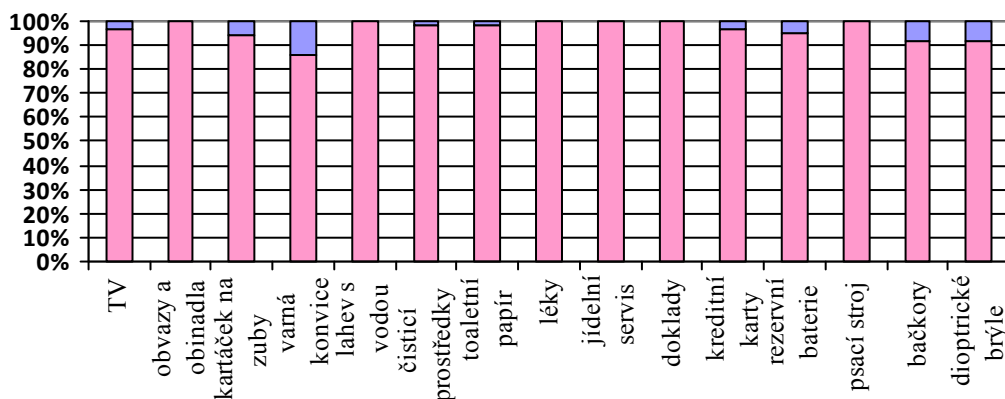
76% (19) dětí skupiny C odpovědělo správně.

Graf č. 11 – Podíl jednotlivých skupin na správných odpovědích

Graf č. 12 – Správné odpovědi jednotlivých skupin

Graf č. 13 – Správné odpovědi v jednotlivých bodech otázky

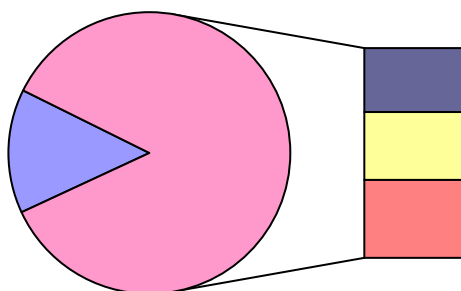
d) Podtrhni potraviny, které je vhodné použít do evakuačního zavazadla:

Z celkového počtu 86% (55) dětí odpovědělo správně, 14% (9) měly v úkolu chyby.

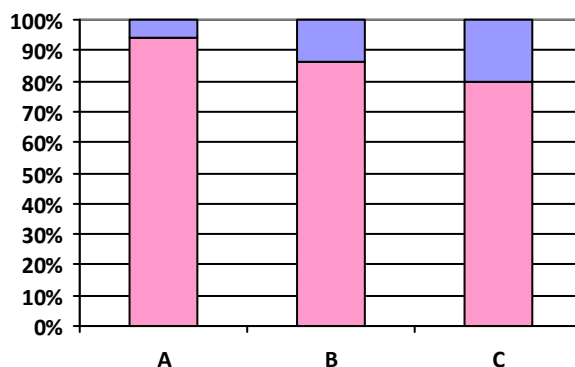
94% (17) dětí skupiny A odpovědělo správně.

86% (18) dětí skupiny B odpovědělo správně.

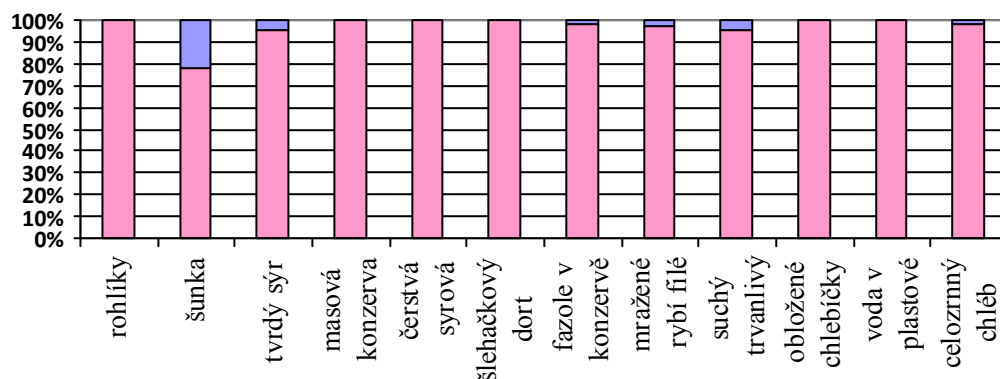
80% (20) dětí skupiny C odpovědělo správně.

Graf č. 14 – Podíl jednotlivých skupin na správných odpovědích

Graf č. 15 – Správné odpovědi jednotlivých skupin

Graf č. 16 – Správné odpovědi v jednotlivých bodech otázky

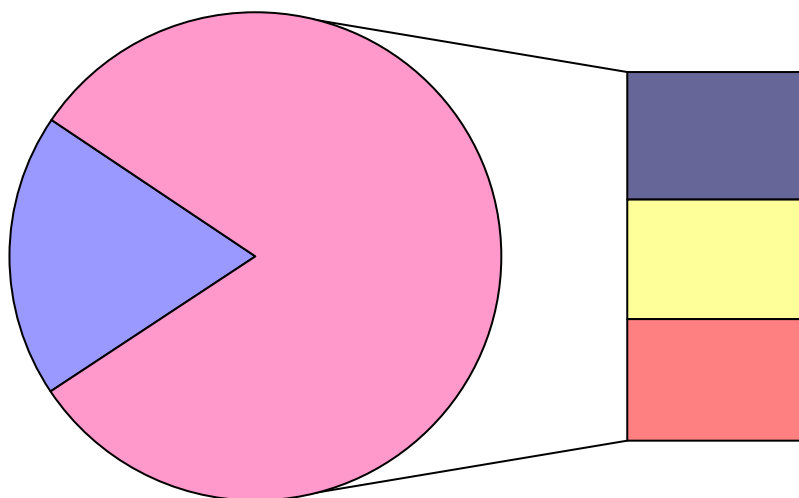
e) Jaké zásady je třeba dodržovat, když zazní varovný signál výstrahy?

Z celkového počtu 81% (52) dětí odpovědělo správně, 19% (12) mělo v odpovědi chyby.

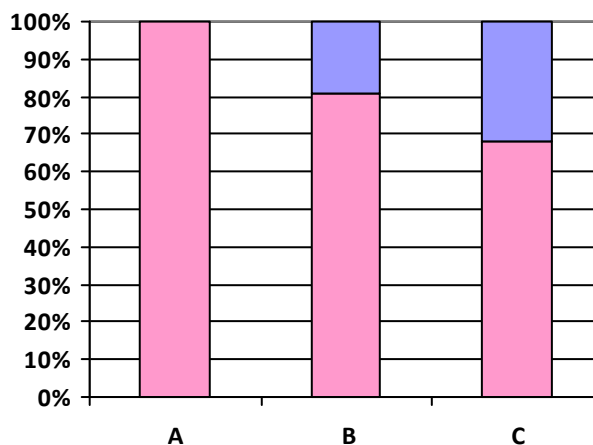
100% (18) dětí skupiny A odpovědělo správně.

81% (17) dětí skupiny B odpovědělo správně.

68% (17) dětí skupiny C odpovědělo správně.

Graf č. 17 – Podíl jednotlivých skupin na správných odpovědích

Graf č. 18 – Správné odpovědi jednotlivých skupin

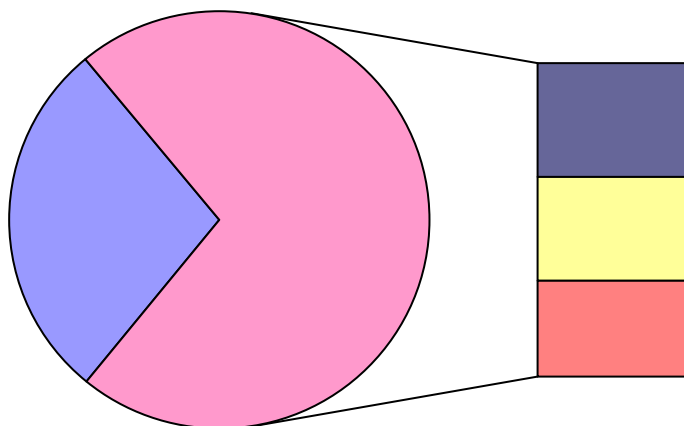
f) Jaké varování ohlašuje kolísavý tón sirény, který trvá 140 vteřin?

Z celkového počtu 72% (46) dětí odpovědělo správně, 28% (18) mělo v odpovědi chyby.

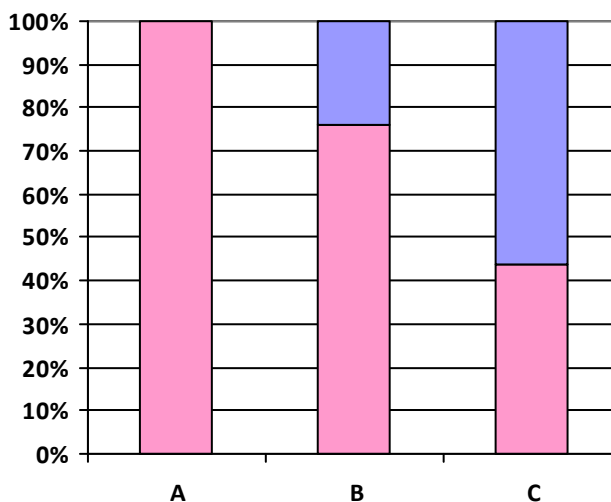
94% (17) dětí skupiny A odpovědělo správně.

71% (15) dětí skupiny B odpovědělo správně.

56% (14) dětí skupiny C odpovědělo správně.

Graf č. 19 – Podíl jednotlivých skupin na správných odpovědích

Graf č. 20 – Správné odpovědi jednotlivých skupin

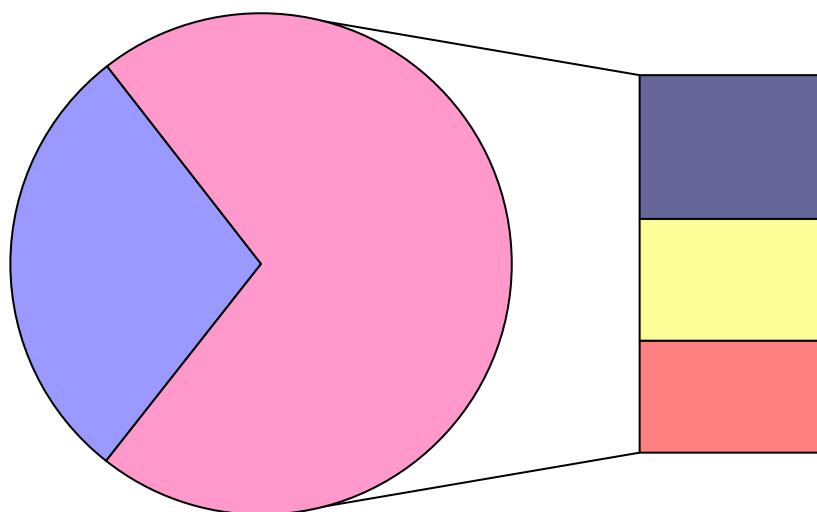
g) Co uděláš, když uslyšíš signál „Požární poplach“?

Z celkového počtu 70% (45) dětí odpovědělo správně, 30% (19) mělo v odpovědi chyby.

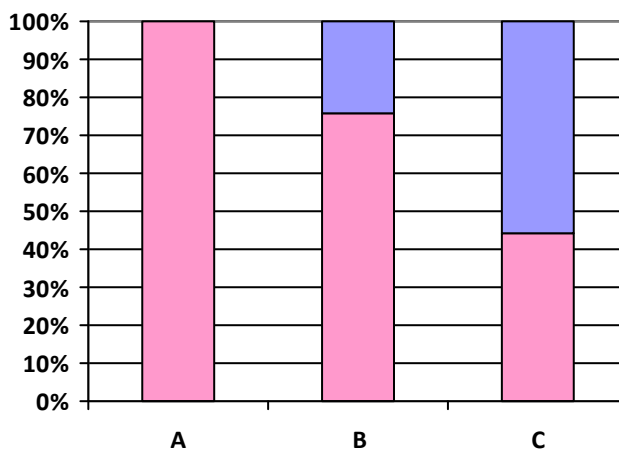
100% (18) dětí skupiny A odpovědělo správně.

76% (16) dětí skupiny B odpovědělo správně.

44% (11) dětí skupiny C odpovědělo správně.

Graf č. 21 – Podíl jednotlivých skupin na správných odpovědích

Graf č. 22 – Správné odpovědi jednotlivých skupin

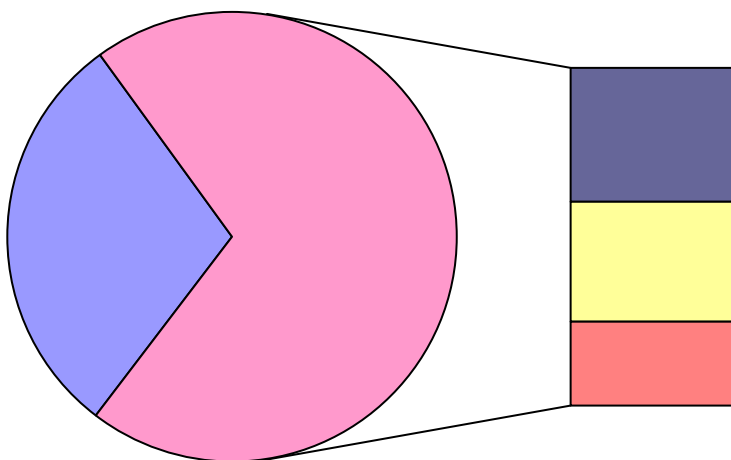
h) Jak si v případě nebezpečí nějakého zamoření chránit dýchací cesty a oči?

Z celkového počtu 83% (53) dětí odpovědělo správně, 15% (16) mělo v odpovědi chyby.

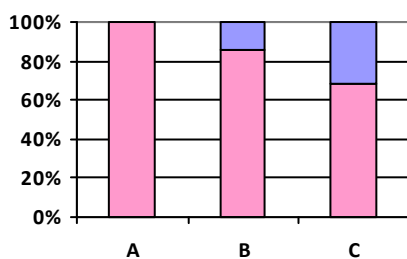
100% (18) dětí skupiny A odpovědělo správně.

86% (18) dětí skupiny B odpovědělo správně.

68% (17) dětí skupiny C odpovědělo správně.

Graf č. 23 – Podíl jednotlivých skupin na správných odpovědích

Graf č. 24 – Správné odpovědi jednotlivých skupin

Závěry výzkumného šetření

Některé znalosti žákům všech skupin nedělají potíže. Například znalosti telefonních čísel tísňového volání. Většina dětí bezpečně zná číslo 112 a 158. Chybu v těchto bodech udělaly pouze 2 děti. Nejčastěji zaměňují číslo záchranné služby a hasičů (v 9 případech), neznají číslo na městskou policii (v 5 případech). Intuitivně děti dokázaly i vytřídit věci a potraviny vhodné pro evakuaci. Potíže mají s některými dovednostmi, řešením komplexní situace – jako je způsob nahlášení události na tísňovou linku. V těchto bodech se projevují výrazné rozdíly mezi skupinami podle kvality preventivního programu na škole.

Návrh opatření

Za klíčovou cestu na zlepšení tohoto stavu, tj. ke zkvalitnění znalostí a dovedností dětí v oblasti požární ochrany, považuji možnost přiblížení této problematiky dětem profesionály. Ti tuto činnost vykonávají dobrovolně, ve svém volném čase a pouze z osobního přesvědčení a nadšení. Mohou dětem zprostředkovat svoje znalosti podpořené zkušenostmi. Informace od nich jsou automaticky zapojeny do kontextu. Svým nasazením mohou děti více zaujmout, motivovat, být pro ně vzorem.

14 ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo prezentování legislativního opatření ochrany člověka za mimořádných událostí, povinnosti školy v dané problematice a zmapování současného stavu začlenění požární prevence na školách ve vybraném regionu.

Vhledem k tomu, že ne ve všech školách byli vstřícní a že ne všichni ředitelé škol považují požární prevenci a ochranu obyvatelstva za nezbytné zařadit do výuky, došla jsem ke zjištění, že se výuka tohoto tématu podceňuje. Běžná realita je, že úroveň výuky požární prevence je kolísavá. Současné pokyny pro školy umožňují, aby cíle školy plnily formálně. Naštěstí si důležitost výuky požární prevence a ochrany člověka uvědomují na vysokých školách a tuto problematiku zařazují do vzdělávání budoucích učitelů.

Preventivně výchovnou činnost v oblasti požární prevence ve většině krajů bere na svou zodpovědnost HZS. Kvalitě zpracované Koncepce preventivně výchovné činnosti HZS vzdělávání odpovídá pak i kvalita vzdělávání v každém kraji. Nej kvalitněji je program zpracován v Moravskoslezském kraji. Téma požární prevence a ochrana člověka při mimořádných událostí je zde běžnou součástí každého programu školy. Postupně se podobné zpracovávají koncepce i v dalších krajích.

Dalším cílem bylo představit a didakticky analyzovat systematický program Moravskoslezského kraje Hasík. Tento program ukazuje, jak logicky za sebou řadit jednotlivá témata tak, aby výuka byla efektivní.

Na závěr jsem provedla sondu ve třech různých druhých třídách. Výběr skupiny byl dán odlišnou kvalitou preventivního programu.

Na základě legislativních opatření jsem si vytyčila cíl vytvořit seznam podstatných znalostí a vědomostí, které by děti měly ovládat a ty pomocí dotazníku ověřit v jednotlivých skupinách. Ukázalo se, že kvalitě preventivního programu odpovídají znalosti a konkrétní dovednosti dětí, především zvládnutí vyřešení komplexní krizové situace.

Mojí snahou do budoucnosti bude podílet se na zkvalitnění preventivního programu na školách, budovat povědomí o významu požární prevence na školách mezi dětmi i mezi učiteli a prostřednictvím dětí působit i na jejich rodiče.

15 POUŽITÁ LITERATURA

BÁRTLOVÁ, I. *Nebezpečné látky I.* 2. vyd. Ostrava: Edice SPBI Spektrum, sv. 24, 2005, 211s. ISBN 80-86634-59-0.

FINDEIS, P., KUBĚNA, F., NĚMEC, M., ČERMÁK, V. *Konstrukce vozidel, konspekty odborné přípravy JPO.* MV – generální ředitelství HZS ČR, 2007, 37s.

HZS Moravskoslezského kraje. *Chemie: zásah na nebezpečnou látku*, CD, Ostrava, 2001.

HZS Moravskoslezského kraje. *Metodický postup jednotek HZS MSK při úniku nebezpečné látky na území města Ostravy*, Ostrava, 2001.

CHVÁTAL, P. *Učebnice pro autoškoly, pro uchazeče o řidičské oprávnění skupin C,D,E.* 3. vyd. Praha: Edice Člověk za volantem, 2006, 279s. ISBN 80-902549-7-7

KOLEKTIV AUTORŮ, *Registr nebezpečných látek.* 1. vyd. Praha: Edice Gallus Ruber, 1995, 300s.

KOLEKTIV AUTORŮ, *Statistická ročenka 2006 Česká republika* [online]. Praha, Policejní prezidium ČR, Dostupná na <<http://www.mvcr.cz/>> [cit. 2007-4-3].

KOPÁČEK, P. *Ukázkové cvičení úniku nebezpečné látky*, [online] Dostupné na <<http://www.pozary.cz/>> [cit. 2007-4-3].

KROUPA, M. *Chování obyvatelstva v případě havárie s únikem nebezpečných chemických látek.* Praha: MV- GŘHZS ČR, 2004, 46 s., ISBN 80-86640-23-X.

KVARČÁK, M. VAVREČKOVÁ, J. ŽEMLIČKA, Z. *Likvidace ropných havárií*, 1. vyd. Ostrava: SPBI Spektrum, sv. 25, 2000, 106s. ISBN: 80-86111-61-X

MILETÍN, J.: *Silniční přeprava nebezpečných věcí podle ADR 2005.* 1. vyd. Praha: MKONZULT s r.o., 2005, 140s.

MV-GŘ HZS ČR. *Bojový řád jednotek požární ochrany - Nebezpečné látky. Ropné havárie - normé stěny*, Praha: MV-generální ředitelství HZS ČR, 2004, 3s.

MV-GŘ HZS ČR. *Koncepce chemické služby Hasičského záchranného sboru České republiky* [online]. Praha, 2005. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/>> [cit. 2007-4-1].

Oficiální stránky firmy Reo Amos, spol. s r. o. [online] Dostupné na <<http://www.reoamos.cz>> [cit. 2007-3-10].

Oficiální stránky firmy Schwarzmüller, a.s. [online] Dostupné na <<http://www.schwarzmueller.com>> [cit. 2007-2-27].

Oficiální stránky Ministerstva dopravy ČR, internetová databáze DOK, [online] Dostupná na < <http://cep.mvcr.cz/dok2/DokPub/dok.asp> > [cit. 2007-1-5].

OSMANČÍKOVÁ, I. *Analýza a plánování opatření v oblasti přepravy nebezpečných látek po silnicích a železnicích*. VŠB-TU Ostrava: Diplomová práce, 2006, 78s.

Sdělení č.33/2005 Sb., Ministerstva zahraničních věcí, kterým se doplňuje sdělení č. 65/2003 Sb., o vyhlášení přijetí změn a doplňků „Přílohy A – Všeobecná ustanovení týkající se nebezpečných látek a předmětů“ a Přílohy B – Ustanovení o dopravních prostředcích a o přepravě“ Evropské dohody o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí ADR.

ŠENOVSKÝ, M. A KOL. *Nebezpečné látky II*. 1. vyd. Ostrava: Edice SPBI Spektrum, sv. 36, 2004, 190s. ISBN: 80-868334-47-7

VOLF, O. *Havárie cisterny s únikem akrylátů v Karlových Varech*. Sborník přednášek I. ročník konference Nebezpečné látky 2006, Ostrava: SPBI Spektrum, 2006, s. 187-194. ISBN 80-86634-91-4

VONÁSEK, V. *Statistická ročenka 2006 Česká republika* [online]. Praha, MV-generální ředitelství HZS ČR, Dostupná na <<http://www.mvcr.cz/>> [cit. 2007-4-3].

Vyhláška Ministra zahraničních věcí ČR č. 64/1987 Sb., o Evropské dohodě o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí ADR

Vyhláška Ministerstva vnitra ČR č. 247/2001 Sb., o Organizaci a řízení jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 356/2003 Sb., o Chemických látkách a chemických přípravcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 361/2000 Sb., o Provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

RESUMÉ

Téma mé diplomové práce je Požární prevence dětí na 1. stupni ZŠ. Na základě rozhovorů s řediteli škol, dětmi a sondou do ŠVP ve vybraných školách jsem došla ke zjištění, že ve školách se výuka požární prevence a ochrany člověka za mimořádných událostí podceňuje. Chybí informovanost učitelů o struktuře poznatků a jejich konkrétní dovednosti nezbytné pro výuku tohoto tématu.

Pomocí sondy provedené ve třech různých třídách jsem zjistila, že děti z programů na školách znají základní věci, které je však bez praktických dovedností a hlubších poznatků nepřipraví na řešení krizových situací.

Ve své práci nabízím informace o jednom úspěšném preventivním programu, jehož výuka se začíná rozšiřovat do celé republiky. Tento program učitelům ukazuje, jak výuku tématu požární prevence a ochrany člověka za mimořádných událostí strukturovat, jak jednotlivá témata smysluplně řadit za sebou.

RESUME

The subject of my diploma thesis is the fire prevention among primary school children aged between 6 and 10 years. Based on conversation with directors, children and educations programs analysis in selected schools, I have discovered the fire prevention and public safety in the event of emergency is being underestimated. On the teachers side there is a lack of information about the knowledge structure and the factual skills essential for education.

Through the use of the exploration in three different classes I have realized, that children know the basic principals from the school programmes, but without the practical skills and further knowledge development they are not ready to solve an emergency situation.

My thesis is offering the information about one succesfull prevention schname, which starts to be implemented all over Czech Republic. This schname shows teachers the way how to structure the fire prevention and public safety lessons and how to meaningfully line up the topics.

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

- 1 Definice základních pojmů
- 2 Legislativa
- 3 Seznam dostupné literatury týkající se ochrany člověka za mimořádných událostí
- 4 Seznam škol na Kladně
- 5 Přepis rozhovoru s dětmi
- 6 Požární ochrana v učebních osnovách
- 7 Poznej práci hasičů - projekt školy, kterého jsem se zúčastnila
- 8 Vybrané projekty některých škol
- 9 Rozhodnutí MŠMT o udělení akreditace k provádění vzdělávacího programu Hasík
- 10 Program výuky projektu Hasík
- 11 Vzdělávání instruktorů programu Hasík
- 12 Osvědčení instruktora preventivně vzdělávacího programu Hasík
- 13 Srovnávací test
- 14 Správné odpovědi

Příloha č. 1

DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pro snadnější orientaci v problematice preventivně výchovné činnosti je nutné si vydefinovat základní pojmy, se kterými se pracuje nejen v dalších kapitolách diplomové práce.

Oheň – je lidmi řízené a na určitý prostor ohraničené hoření.

Požár – je nekontrolovatelné a nežádoucí hoření, při kterém hrozí nebezpečí poškození zdraví a majetku, jakož i hoření, při kterém již k újmě na zdraví a majetku došlo. Toto hoření není předem ohraničené na určitý prostor.

Hořlavé látky – k tomu, aby mohlo dojít k hoření, což je v zásadě oxidačně redukční reakce, je nutná přítomnost hořlavé látky a oxidačního prostředku. K těmto látkovým komponentům je potřeba přidat i dostatečnou zápalnou teplotu.

Teplota vzplanutí - je nejnižší teplota, při které se za přesně definovaných podmínek zkoušky vytvoří nad hladinou takové množství par, že jejich směs se vzduchem po přiblížení plamene vzplane a ihned uhasne.

Teplota hoření – je nejnižší teplota, při které kapalina zahřívaná v předepsaném přístroji za definovaných podmínek vyvine tolik par, že jejich směs se vzduchem po přiblížení iniciačního zdroje vzplane a hoří bez přerušování nejméně 5 sekund.

Teplota vznícení – nejnižší teplota, při které se za definovaných zkušebních podmínek hořlavá látka ve směsi se vzduchem sama bez vnějšího zdroje zapálení vznítí.

Tepló – nejznámější negativní účinek tepla vznikajícího při hoření je přímý kontakt s plamenem. Šíří se vedením a sáláním.

Zplodiny hoření – všechny plynné, pevné a kapalné produkty hoření např. oxid uhelnatý, oxid uhličitý, oxid siřičitý, chlorovodík, kyanovodík a fosgen.

Havárie - mimořádná událost vzniklá v souvislosti s provozem technických zařízení a budov, užitím, zpracováním, výrobou, skladováním nebo přepravou nebezpečných látek nebo nakládáním s nebezpečnými odpady.

Mimořádná událost - škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Integrovaný záchranný systém - koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.

Nehoda - událost, při níž dojde k poškození nebo zničení dopravního prostředku nebo ke zranění či úmrtí osob v souvislosti s dopravním provozem.

Příloha č. 2

LEGISLATIVA

Legislativa vymezující postupy při ochraně zdraví obyvatelstva, se zaměřením na případy mimořádných událostí v ČR, je východiskem pro koncipování strategie prevence ochrany zdraví a bezpečí v podmínkách rezortu školství. Zajištění dostatečné informovanosti a připravenosti všech občanů systémem vzdělávacích aktivit je legislativně podpořeno školskými dokumenty, jejichž obsah (v návaznosti na přijatý Školský zákon) prochází v současné době procesem transformace. Legislativní oporu pro tvorbu koncepce učitelského vzdělávání tvoří především:

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů.

Zákon 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 240/2000 S., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění zákona 320/2002 Sb.

Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru.

Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany.

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška MZ č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě

Usnesení vlády č. 1046 ze dne 30. října 2002 „Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva“

Metodický pokyn MŠMT „Ochrana člověka za mimořádných událostí“, č.j. 13 586/03-22, ze dne 4. března 2003)

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2004.

Příloha č. 3

SEZNAM DOSTUPNÉ LITERATURY TÝKAJÍCÍ SE OCHRANY ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ

BENEŠ, P. aj. *Ochrana člověka za mimořádných událostí. Havárie s únikem nebezpečných látek. Radiační havárie. Pro chemii a fyziku.* Praha: Fortuna, 2002. 23s. ISBN 80-7168-818-5

BERÁNKOVÁ, M.; FLEKOVÁ, B.; HOLZHAUSEROVÁ, B. *První pomoc* 1. vyd. Praha: Informatorium, 2002. 199 s. ISBN 80-86073-99-8

BRABEC, I. *Aby první pomoc nebyla pomocí poslední: příručka zdravotní a první pomoci.* 1. vyd. Brno: Skaut – Ginkgo, 1999. ISBN 80-238-9569-9

BYDŽOVSKÝ, J. *První pomoc.* 2. vyd. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0680-6

DANIELOVSKÁ, V. *Ochrana člověka za mimořádných událostí. Pro 1. stupeň ZŠ.* Praha: Fortuna, 2003. 31 s. ISBN 80-7168-864-9

DOSTÁLOVÁ, J. *První pomoc.* Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2005. 118 s. ISBN 80-7042-356-0

DVOŘÁČEK, I. aj. *Akutní medicína: Údaje pro klinickou praxi.* 2. dopl. vyd. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0013-X.

HANUŠOVÁ, J. *Zásady laické první pomoci.* 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 28 s. ISBN 978-80-86991-03-0

HERINK, J.; BALEK, V. *Ochrana člověka za mimořádných událostí. Živelní pohromy. Pro zeměpis a přírodopis.* Praha: Fortuna, 2002. 39 s. ISBN 80-7168-830-4

HORSKÁ, V.; MARÁDOVÁ, E.; SLÁVIK, D. *Ochrana člověka za mimořádných událostí. Sebeochrana a vzájemná pomoc. Pro občanskou a rodinnou výchovu.* Praha: Fortuna, 2002. 39 s. ISBN 80-7168-829-0

KARGER, P.; KAUFMAN, J. *Záchranář. První pomoc.* Praha: VZS ČČK, 1998.

KOSTNER, R.; CVEČKOVÁ, M. *Ochrana člověka za mimořádných situací*. Praha: Dětství bez úrazů, 2007

KROUPA, M. *Integrovaný záchranný systém*. Praha: Armex, 2006. 199 s. ISBN 80-86795-35-7

LINHART, P. aj. *Ochrana člověka za mimořádných událostí. Pro střední školy*. Praha: Fortuna, 2003. 93 s. ISBN 80-7168-869-X

MARÁDOVÁ, E. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 40 s. ISBN 978-80-86991-24-5

MILLER, S. *MEMORIX- Neodkladné stavy v medicíně*. 1.vyd. Praha: Scientia medica, 1992. ISBN 80-85526-16-6

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí: učebnice pro 1. stupeň ZŠ. Praha: ALBRA, 2004

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Neztratím se? Neztratím!: učebnice pro 1. ročník ZŠ. Praha: ALBRA, 2004

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Bezpečí a nebezpečí: učebnice pro 2. ročník ZŠ. Praha: ALBRA, 2004

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Počítej se vším: učebnice pro 3. ročník ZŠ. Praha: ALBRA, 2004

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – S mapou nezabloudím: učebnice pro 4. ročník ZŠ. Praha: ALBRA, 2004

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Pomáhám zraněným: učebnice pro 5. ročník ZŠ. Praha: ALBRA, 2004

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Povodně – učebnice pro 6. ročník ZŠ. Praha: ALBRA, 2006

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Požáry – učebnice pro 7. ročník ZŠ. Praha: ALBRA, 2006

Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie – učebnice pro 8. ročník ZŠ
Praha: ALBRA, 2006.

*Ochrana člověka za mimořádných událostí – Od vichřice k zemětřesení – učebnice
pro 9. ročník ZŠ.* Praha: ALBRA, 2006.

POKORNÝ, J. aj. *Lékařská první pomoc.* Praha: Galén, 2003. ISBN 80-7262-214-5

Praktický rodinný lékař. Přel. Jungwirthová, Z. Práh, 2005. ISBN 80-7252-057-1

*Příručka pro učitele základních a středních škol Ochrana člověka za mimořádných
událostí.* 2. upr. a rozšíř. vyd. Praha: 2003.

Příručka pro obyvatele „Pro případ ohrožení“. Praha: 2003.

Příručka první pomoci. St. John Ambulance, The British Red Cross Society. Praha:
ČCK, 1999.

Příručka „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“. Praha: 2003.

RAUTHARSKÝ, Z. *Co dělat, aneb Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i
v zahraničí.* 1. vyd. Praha: Opportunitas, 2008. 86 s. ISBN 978-80-904066-0-5.

ROUDNÝ, R. – LINHART, P. *Krizový management I.: ochrana obyvatelstva,
mimořádné události.* Pardubice: Univ. Pardubice, 2004. 97 s. ISBN 80-7194-674-5

SKÁCELOVÁ, I. *Co dělat při mimořádné události: příručka pro obyvatele.*
Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 39 s. ISBN 80-244-1170-9

SRNSKÝ, P. *První pomoc u dětí.* Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1824-8

ŠTEFÁNIKOVÁ, M. *Já to zvládnú!* 1. vyd. Praha: Svoboda. 1996. 68 s. ISBN 80-
205-0525-3.

TRAPANI, G.; BERTINO, E. aj. *První pomoc a zdraví dítěte.* 1. vyd. Praha: Portál,
2006. 137 s. ISBN 80-7367-137-9

Příloha č. 4

SEZNAM ŠKOL NA KLADNĚ

Základní škola Maltézských rytířů, Školská 349
Základní škola a Mateřská škola Kladno, Doberská 323
Základní škola a Mateřská škola Kladno, Norská 2633
Základní škola a Mateřská škola Kladno, Školská 322
Základní škola a Mateřská škola Kladno, Ukrajinská 2447
Základní škola a Mateřská škola Kladno, Vodárenská 2115
Základní škola a Mateřská škola Kladno, Zd. Petřika 1756
Základní škola Kladno, Amálská 2511
Základní škola Kladno, Brjanská 3078
Základní škola Kladno, C. Boudy 1188
Základní škola Kladno, Moskevská 2929
Základní škola Kladno, Vašatova 1438
Základní škola Kladno, Vodárenská 2116
Základní škola praktická

Příloha č. 5

PŘEPIS ROZHOVORU S DĚTMI

1. otázka: Povídala si paní učitelka s Vámi někdy o hasičích? A co?

Odpovědi: A: Trochu. Že hasí. A že máme zavolat na to číslo 150. Ale jinak si s náma povídat nechce, že prej na to není čas. Ale my sme chtěli. Kamarádka mi povídala, že měli ve škole hasiče, ale my ho prej mít nebudeme. Že prej zlobíme a že bysme se nic nenaučili. A taky prej vyhrála nějakou soutěž od hasičů. Namalovala obrázek a vyhrála. A tak jsme se ptali naší úči, že taky chceme příště soutěžit. Ale úča nám řekla, že si to máme domluvit s ředitelkou. A ta nic nedovolí.

B: Ne. Teda jenom kam máme zavolat, když hoří.

C: Hm. Ale moc ne, my se pořád jenom učíme. Takovou srandu by nám tu asi nedovolili.

2. otázka: Cvičíte ve škole evakuaci?

Odpovědi: A, B, C: Ne.

3. otázka: Byly jste někdy navštívit hasičskou stanicí? Víte, kde byste jí našly?

Odpovědi: A, B, C: Ne.

A, C: Tady přes silnici.

B: Ne, ale asi blízko, protože je slyšíme, jak houkaj, když někam jedou.

Příloha č. 6

POŽÁRNÍ OCHRANA V UČEBNÍCH OSNOVÁCH

téma: Člověk a jeho zdraví

učivo: Péče o zdraví, nemoc, úraz, zdravotnická zařízení

Chování v situacích hromadného ohrožení

Osobní bezpečí, bezpečné chování v rizikovém prostředí, návykové látky

Krizové situace

První pomoc

Být zdravý, pomoc nemocným

Nemoc a úraz

Bezpečnost v silničním provozu (chodec, cyklista)

První pomoc – tísňová volání

výstupy:

Dodržuje zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své ani jiných.

Adekvátně reaguje na pokyny dospělých při mimořádných událostech.

Uvede příklady, jak můžeme předcházet nemoci, úrazu, zneužívání své osoby.

Předvede jednoduchou první pomoc.

Uvede příklady správného chování chodce a cyklisty.

Požádá o pomoc pro sebe i druhé.

Uvede zásady správného chování při styku s cizími osobami v různých situacích.

Uplatňuje základní pravidla účastníků silničního provozu

Poskytne základní péči při nemoci v rodině – přivolá lékaře, změří teplotu, podá nápoje.

Komunikuje s lékařem o svých zdravotních potížích

Dodržuje pravidla bezpečnosti při práci, manipulaci s ohněm a všímá si návodů pro bezpečné zacházení s běžnými látkami používanými v domácnosti

Orientuje se v příruční lékárnice, ošetří lehčí poranění

téma: Osobní bezpečí

učivo: Bezpečné chování v různém prostředí

 Přivolání pomoci v situaci osobního nebo cizího ohrožení

 Linky důvěry, krizová centra

výstupy:

 V modelových situacích projevuje účelné způsoby chování v situaci osobního i cizího ohrožení

 Přivolá pomoc dospělých, policie, hasičů v situaci ohrožení

 Samostatně uplatňuje pravidla bezpečnosti v podmínkách silničního provozu v roli cyklisty

 Komunikuje v případě potřeby se službami poskytujícími anonymní poradenskou pomoc

téma: Místo, kde žijeme

učivo: Cesta do školy, bezpečnost, okolí školy. Orientace ve třídě, škole

 Adresa, jméno, příjmení

 Základní pravidla bezpečnosti silničního provozu pro chodce, předcházení úrazům

výstupy:

 Uvede svoji adresu.

 Orientuje se v novém prostředí.

 Používá správně termíny vlevo, vpravo.

 Orientuje se v ploše papíru i prostoru.

 Popíše bezpečnou cestu do školy, rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí.

 Aplikuje znalosti o bezpečnosti silničního provozu v praxi a v modelových situacích.

 Vysvětlí a používá pravidla bezpečnosti ve škole.

 Řeší jednoduché dopravní situace, dodržuje pravidla silničního provozu.

 Rozliší čísla tísňových volání.

 Určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině.

téma: Ochrana člověka za mimořádných událostí

učivo: Ochrana za mimořádných situací – povodně, velké plošné požáry, vichřice, sesuvy půdy, zemětřesení, varovné signály (siréna) – jak se chovat, nácvik evakuace, pravidla chování při vzniku požáru – upozornit na vznik, vyhlásit místní požární poplach, hašení, evakuace, přivolání pomoci, první pomoc – při krvácení, zástava dýchání, exkurze na stanici HZS Středočeského kraje, Českého červeného kříže, první pomoc při zlomeninách, popáleninách, omrzlinách.

téma: Škola

učivo: Škola, bezpečná cesta do školy, dopravní značky

výstupy:

Uplatňuje zásady bezpečného chování ve škole (třídě) tak, aby nedocházelo k ohrožení zdraví jeho i spolužáků.

Vhodně reaguje na situaci úrazu, v případě potřeby přivolá pomoc.

téma: Rozmanitost přírody – Změny v přírodě v létě

učivo: Léto na zahradě, v lese, u rybníka

Chystáme se na prázdniny

výstupy:

Rozliší vhodné a nevhodné chování v přírodě.

Příloha č. 7

POZNEJ PRÁCI HASIČŮ - PROJEKT ŠKOLY, KTERÉHO JSEM SE ZÚČASTNILA

Téma

Požární ochrana, Dopravní výchova – cestování MHD

Náplň a obsah

Seznámení s náročnou prací hasičů a důležitost jejich práce.

Ověření znalosti čísel tísňového volání.

Konkretizovat možná rizika spojená s PO, prevence.

Prvky dopravní výchovy a zásady chování během přepravy MHD.

Cíle

Rozvíjení znalostí o náročné a důležité práci hasičů v souvislosti se záchrannou činností.

Seznámení s možnými riziky a mimořádnými situacemi, prevence.

Dovednost přivolat pomoc, bezpečně ovládat čísla tísňového volání.

Dovednost řešit úkoly samostatně a ve skupinách, spolupráce.

Dodržovat pravidla slušného chování během přepravy MHD, mezilidské vztahy.

Organizace

- 8:00 – 9:00 třída uvedení do tématu
 seznámení s prací hasičů, obrazový materiál
 prověření znalostí čísel tísňového volání, dramatizace
 nebezpečí zneužití tísňové linky
 požární poplach
 hra „pexeso“ – požární prevence
- 9:00 – 9:45 třída – promítání videokazety s tematikou PO
- 9:45 – 10:00 svačina
- 10:00 – 10:30 přeprava na stanici HZS Kladno, plnění zásad chování během přepravy MHD a prvky dopravní výchovy.

10:30 – 11:30 program na stanici HZS Kladno – prohlídka techniky,
ukázky, beseda

11:30 – 12:00 cesta zpět do školy

Metody

Řízený rozhovor

Skupinová práce, samostatná práce

Popis obrazového materiálu

Demonstrační telefonické prověření znalosti čísel tísňového volání

Třídění a řazení materiálu podle určení

Pomůcky

Obrazový a textový materiál

Pexeso

Videokazeta s tematikou PO

Výstup

Poznat rizika nevhodného chování – prevence požárů a nebezpečných situací

Uvědomit si, jak je náročná a přitom nezbytná práce hasičů a záchranářů

Umět v krizové situaci poskytnout 1. pomoc a umět pomoc přivolat

Znalost čísel tísňového volání

Spolupráce

Pravidla společenského a bezpečného chování během přepravy MHD

Příloha č. 8

VYBRANÉ PROJEKTY NĚKTERÝCH ŠKOL

„Ničeho se nebojíme“

Charakteristika projektu:

Projekt „Ničeho se nebojíme“ dotváří obsah vzdělávacího procesu celé školy. Příprava, realizace, výstupy a evaluace projektu zvyšují efektivitu vyučovacího procesu, motivují žáky a podporují spolupráci všech pedagogů a žáků.

Projekt se uskutečňuje 3 krát ročně. Témata jsou dána celoškolsky, formy zpracování a délku trvání si volí vyučující samostatně. Ukončení projektu je stanoveno pro všechny třídy v jeden den.

Cíle projektu:

- Získávání nových a procvičování stávajících vědomostí
- Získávání a prohlubování dovedností a schopnosti využívání dovedností v praxi
- Spolupracovat v kolektivu třídy i mezi třídami
- Přitažlivým způsobem a netradičními formami práce podchytit aktivitu žáků
- Získání zkušeností v činnostech, které jim přinášejí radost a uspokojení
- Podporovat rozvoj odpovědnosti za vlastní jednání

Časové rozvržení:

- Projektové dny jsou určeny pro všechny ročníky
- Vyvrcholení – společný den 5 vyučovacích hodin; podle záměru vyučujících možno využít i předcházející dny
- Témata prostupují všemi předměty – obsahem i zpracováním

Popis projektu:

Témata:

- Chování člověka za mimořádných situací
- Dopravní výchova
- Požární výchova

- První pomoc

Zpracování témat, formy práce rozsah a konkretizovaný obsah určují vyučující dle úrovně žáků. Preferuje se kooperace a komunikace žáků; praktické činnosti; výtvarné ztvárnění.

Pracovní listy, testy, křížovky ... si vytváří učitelky. Žáci ZŠP se podílí na přípravě projektového dne svými vstupními evaluacemi.

Projektový den zajišťují třídní učitelky ve spolupráci s vychovatelkami, asistentkami pedagoga i dalšími pracovníky školy.

Závěr projektového dne probíhá ve třídách společným hodnocením a prezentace výstupů na nástěnce ve třídách nebo na společné nástěnce /drátěnce/ v chodbě školy. Součástí hodnocení projektového dne jsou výstupní evaluace žáků a vyučujících.

„Požární ochrana“

Charakteristika projektu

Požární ochrana – program v HZS Kladno

Cíle projektu:

Seznámit žáky s významem práce hasičského záchranného sboru, důležitost jejich práce, sluchem poznat výjezd hasičského auta, chování dětí u silnice.

Časové rozvržení:

Celý školní den, návštěva hasičské stanice, program v HZS Kladno, ukázka práce hasičů, videokazeta

„Oheň dobrý a zlý“

Charakteristika projektu:

Požární ochrana

Cíle projektu:

Umění správně se zachovat při ohrožení ohněm a všem možnostem ohrožení ohněm předcházet a rozpoznat nebezpečí ohně.

Časové rozvržení

- návštěva hasičské stanice, kdo jsou hasiči, co je jejich práce
- co je číslo tísňového volání, nahlášení požáru
- seznámení se symboly, které se týkají požáru
- oheň dobrý a oheň zlý – výroba plakátu
- zápaly a hra s nimi
- co vše může hořet
- co dělat, když hoří oblečení

Metody práce

exkurze, symboly kolem nás – pátrání po symbolech, výroba plakátu

Výstup

Žáci se umí správně zachovat při nebezpečí požáru a předchází požáru.

Příloha č. 9

ROZHODNUTÍ MŠMT O UDĚLENÍ AKREDITACE K PROVÁDĚNÍ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU HASÍK

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
118 12 Praha 1, Karmelitská 7, P.O.Box 78

Č.j.: 21 258/2009-25-423

ROZHODNUTÍ

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy posoudilo žádost instituce: **Citadela Bruntál, IČ 65893603, Krnovská 9, 792 01 Bruntál, Č.j.: 21 258/2009-25-423** ze dne 11.9.2009 o udělení akreditace na základě §25 a §27 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, a v souladu se zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, rozhodlo takto:

uděluje akreditaci

instituci: Citadela Bruntál, IČ: 65893603
sídlem: Krnovská 9, 792 01 Bruntál

k provádění těchto vzdělávacích programů:

1. Hasík CZ - Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva a vydávání osvědčení o jejich absolvování.

Platnost akreditace se stanoví do 19.10.2012

Odůvodnění

Žadatel, Citadela Bruntál, který podal žádost dne 11.9.2009, splnil podmínky pro udělení akreditace v souladu s § 27 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ověřilo způsobilost uvedeného subjektu k provádění vzdělávacích programů zaměřených na další vzdělávání pedagogických pracovníků s přihlédnutím k úrovni odborné a pedagogické kvalifikace lektorů a stavu projektové přípravy vzdělávacích aktivit.

Za dodržování úrovně a obsahu vzdělávání ve vzdělávacích kurzech podle posouzeného vzdělávacího projektu odpovídá výše uvedený subjekt.

Poučení

Proti tomuto rozhodnutí může účastník řízení podat podle §152 odst.1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, rozklad ve lhůtě 15 dnů ode dne jeho oznámení. Rozklad se podává u Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a rozhoduje o něm ministr školství, mládeže a tělovýchovy.

V Praze dne 20.10.2009

Ing. Petr Špirhanzl
ředitel odboru organizačně správních činností a
dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků

Příloha č. 10

VZDĚLÁVÁNÍ INSTRUKTORŮ PROGRAMU HASÍK

Třídenní úvodní metodický kurz		
hodinová dotace	téma	lektor
časový harmonogram - 1. výcvikový den		
-	Prezentace a zahájení	
1	Úvodní komunita	psycholog, lektoři HZS
2	Analýza stavu PVČ v oblasti PO a OO v ČR; Filozofie a principy preventivně výchovného působení na děti	lektoři HZS
2	Integrace programu PVČ do systému školství; prostředí pro realizaci; zásady práce s dětmi	psycholog, lektoři HZS
-	Sebereflexe - příprava vlastní ukázky prevent. bloku	(účastníci výcviku)
časový harmonogram - 2. výcvikový den		
-	Ranní komunita	psycholog, lektoři HZS
1	Schémata programu preventivně výchovné činnosti	lektoři HZS, psycholog
2	Skupinové a individuální rozdíly v práci s dětmi	psycholog
-	oběd	
2	Práce na škole (1. stupeň) - ukázkový blok - I. část (dílna)	lektoři HZS, psycholog
1	Specifické situace v práci s dětmi - s čím se můžeme setkat a možnosti řešení	psycholog
2	Práce na škole (1. stupeň) - ukázkový blok - II. část (dílna)	lektoři HZS, psycholog
2	a) Efektivní působení na děti, úloha motivace, dětská asertivita b) Sociální situace a strach	psycholog
-	Sebereflexe - příprava vlastní ukázky prevent. bloku	(účastníci výcviku)
časový harmonogram - 3. výcvikový den		
-	Ranní komunita	psycholog, lektoři HZS
1	Komunikační dovednosti v práci s dětmi	psycholog
2	Práce na škole (2. stupeň) - ukázkový blok - I. část (dílna)	lektoři HZS, psycholog
-	oběd	
2	Práce na škole (2. stupeň) - ukázkový blok - II. část (dílna)	lektoři HZS, psycholog
-	Závěrečná komunita	psycholog, lektoři HZS
-	Ukončení úvodního kurzu	

Dvoudenní supervizní seminář		
	témata	lektor
časový harmonogram - 1. den semináře		
-	Prezentace a zahájení	
1	Úvodní komunita	psycholog, lektoři HZS
2	Workshop I. - Praktické zkušenosti z práce s dětmi 1. stupně - (ukázky úvodních bloků, metodika, zkušenosti, diskuse)	psycholog, lektoři HZS
-	oběd	
2	Workshop II. - Praktické zkušenosti z práce s dětmi 1. stupně - (ukázky úvodních bloků, metodika, zkušenosti, diskuse)	psycholog, lektoři HZS
2	Workshop III. - Praktické zkušenosti z práce s dětmi 2. stupně - (ukázky úvodních bloků, metodika, zkušenosti, diskuse)	psycholog, lektoři HZS
-	Sebereflexe	(účastníci výcviku)
časový harmonogram - 2. den semináře		
-	Ranní komunita	psycholog, lektoři HZS
2	Workshop IV. - Praktické zkušenosti z práce s dětmi 2. stupně - (ukázky úvodních bloků, metodika, zkušenosti, diskuse)	lektoři HZS, psycholog
1	Sebereflexe a evaluace prezentované práce účastníku vzdělávání s dětmi	psycholog
-	Závěrečná komunita	psycholog, lektoři HZS
-	Ukončení semináře	

OSVĚDČENÍ INSTRUKTORA PREVENTIVNĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU HASÍK

Příloha č. 12

PROGRAM VÝUKY PROJEKTU HASÍK

PRVNÍ HODINA

Schéma výuky, témata, preventivně výchovný záměr

Prostor: třída, školní družina.

Základní pomůcky, materiál:

zpětný projektor nebo data-projektor, sada fólií nebo obrázků na CD, tabule nebo flip-chart, kreslicí a psací potřeby, odměny pro děti (propagačně -vzdělávací materiály, bonbóny) zásahový oděv, přilba, kompletní dýchací přístroj, zápalky nebo zapalovač, dva mobilní telefony (mohou to být i dětské hračky), deka.

Blok 1

20 minut

- a) **Úvod k prvnímu cyklu PVCČ na školách**
- b) **Kdo to jsou hasiči, co je jejich práce (hasiči a moje osobní zkušenost s nimi)**
- c) **Jak poznáme hasiče (ukázka a promlouvání na děti s nasazenou maskou dýchacího přístroje)**

Výstupy výuky:

- Dítě umí vysvětlit, proč oheň není hračkou pro děti.
- Dítě ví, že hasiči nás chtějí naučit, jak požáru předcházet a jak se správně při požáru chovat.
- Dítě ví, že hasiči nehasí pouze požáry, ale mohou mu pomoci i v mnoha jiných případech.
- Dítě nemá strach z vybavení a výstroje zásahových hasičů (přilba, maska dýchacího přístroje).
- Dítě pozvolna získává důvěru nejen k hasičům, ale ze strany hasičů je také průběžně podporována důvěra k vyučujícím, což je nutné např. pro případ požárního poplachu ve škole, pro případ, kdy by mohly děti informovat svého učitele o nebezpečné hře spolužáků atd.

Blok 2

20 minut

- a) **Co je to bezplatná telefonní linka tísňového volání**
- b) **V čem je nebezpečné zneužití tísňových telefonních čísel, jak správně nahlásit požár**
- c) **Hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici.**

Výstupy výuky:

- Dítě dokáže vyjádřit vlastními slovy pojem „bezplatná telefonní linka tísňového volání“ a ví, že tato funguje nepřetržitě.
- Dítě umí správně přiřadit tísňová telefonní čísla k příslušným složkám IZS.
- Dítě zná z paměti a dokáže použít „pomocnou osnovu“ pro nahlášení požáru.
- Dítě dokáže plynule a srozumitelně hovořit do telefonu.
- Dítě ví, že použití telefonu je zpravidla nejrychlejší způsob, jak přivolat pomoc.
- Dítě umí zdůvodnit, proč je tzv. „falešné volání“ nebezpečné.
- Dítě dokáže zdůvodnit, proč je nebezpečná jakákoliv hra v blízkosti silnice a z čeho plyne zvýšené nebezpečí při průjezdu hasičských vozidel jedoucích k zásahu.

Blok 3

20 minut

- a) **Který oheň je „dobrý“, a který oheň je „zlý“ (proměna dobrého ohně ve zlý)**
- b) **Nalezené zápalky a „hra“ s nimi**
- c) **Co dělat, když na mě hoří oblečení a jaké jsou základní zásady první pomoci při jednoduchých popáleninách**

Výstupy výuky:

- Dítě umí vysvětlit pojem „otevřený oheň“.
- Dítě umí definovat rozdíl mezi „dobrým“ a „zlým“ ohněm.
- Dítě vysvětlí pořekadlo: „Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán.“
- Dítě dokáže přiměřeně reprodukovat pravidla chování v případě nalezených zápalek a ví, proč je dodržovat.
- Dítě si připomnělo nebezpečí plynoucí ze hry s ohněm a je u něho dále rozvíjen přiměřený respekt vůči ohni.

- Dítě umí reprodukovat pravidlo „zastav se, lehni si a kutálej se“ a umí jej správně prakticky předvést.
- Dítě zná zásady poskytnutí první pomoci při jednoduchých popáleninách.

Důležité body

- Hasiči jsou naši přátelé.
- Telefonická čísla tísňové volání jsou 150, 155, 158 (156).
- Při nahlášení požáru je třeba uvést „kde“ hoří, „co“ hoří a „kdo“ volá.
- Volat bezdůvodně na tísňovou linku je velmi špatné.
- Výstražné znamení mi říká „nechod’ na silnici“.
- „Dobrý“ oheň se při neopatrnosti může stát ohněm „zlým“.
- Zápalky ani nalezený zapalovač dětem do rukou nepatří.
- Hoří-li na tobě oblečení a nemáš vodu: „zastav se - lehni si - kutálej se“.
- Popáleniny chladit co nejdéle - nejlépe pod čistou tekoucí vodou.

DRUHÁ HODINA

Schéma výuky, témata, preventivně výchovný záměr

Prostor: třída, školní družina.

Základní pomůcky, materiál:

zpětný projektor nebo data-projektor, sada fólií nebo obrázků na CD, tabule nebo flip-chart, kreslicí a psací potřeby, odměny pro děti (propagačně - vzdělávací materiály, bonbóny) dva ručníky (deka, prostěradlo), svíčka v kalíšku, nahrávky jednotlivých druhů signálů (DVD - je přílohou publikace).

Blok 1

10 minut

Krátké zopakování informací získaných v předchozí hodině

Výstupy výuky:

- Děti si připomněly již získané informace a jsou připraveny doplnit a rozvinout své další znalosti.

Blok 2

30 minut

a) Odkud hrozí nebezpečí u nás doma a na co nezapomenout při odchodu z domu

b) Jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat

Výstupy výuky:

- Dítě dokáže určit místnosti v domácnosti, které jsou nejvíce nebezpečné z hlediska možného vzniku požáru.
- Dítě ví o možných nebezpečích plynoucích z nevhodných (nebezpečných) her v domácnostech a umí je pojmenovat.
- Dítě přiměřeně ovládá základní kontrolu domácnosti při odchodu z domu.
- Dítě dokáže vyjmenovat charakteristické příznaky hoření.
- Dítě dokáže prakticky aplikovat základní dovednosti využívané při domnělém, nebo skutečně hrozícím nebezpečí požáru v průběhu noci.
- Dítě dokáže vlastními slovy vyjádřit důležité zásady, které je nutno respektovat v případě vzniku požáru v domácnosti.

Blok 3

20 minut

a) Domácí únikový plán, způsob vyhlášení poplachu a únikové cesty na škole

b) Co je to varovný signál a co budu dělat, když jej uslyším

Výstupy výuky:

- Dítě dokáže vysvětlit co je to DÚP a k čemu slouží.
- Rodiče dětí jsou informováni o tom, že jejich dítě je vzděláváno v oblasti záchranné tematiky a jsou také částečně zapojeni do spolupráce.
- Dítě dokáže v praxi aplikovat základní zásady v případě vyhlášení poplachu ve škole a zná únikovou cestu ze třídy.
- Dítě získává nutnou důvěru k třídnímu učiteli a k jeho znalostem o chování během vyhlášení požárního poplachu na škole (znalost únikových cest z budovy školy atd.).

- Dítě dokáže spolehlivě rozlišit veškeré signály, se kterými se prostřednictvím sirén může setkat.
- Dítě ví, že sirény jsou spolehlivým prostředkem varování (a vyrozumění) obyvatel, kterým hrozí nějaký druh nebezpečí (nehrozí každý den, ale je dobré se na něj připravit).

Důležité body

- Jak se zachovám, hoří-li u nás doma, co dělat, když za dveřmi hoří a co rozhodně dělat nemohu.
- Na co nezapomenout při odchodu z domu.
- S rodiči jsme si popsali únikové cesty u nás doma (DÚP).
- Jak se u nás na škole vyhlašuje poplach a co mám dělat, když bude poplach vyhlášen.
- O hrozícím nebezpečí se dozvím prostřednictvím zvuku sirény.
- Rozlišujeme jednotlivé druhy signálů (sirén).
- Správný postup v případě, když zaslechnu „varovný signál“.

TŘETÍ HODINA (DOPLŇKOVÁ)

Schéma výuky, témata, preventivně výchovný záměr

Prostor: areál hasičská stanice - učebna, garáže, operační středisko...

Základní pomůcky, materiál:

odměny pro děti (propagačně - vzdělávací materiály, sladkosti), fotoaparát, videokamera atd.

Blok

90 minut

a) **Opakování předchozí hodiny**

b) **Prohlídka hasičské stanice**

Výstupy výuky:

- Dítě si zopakovalo stěžejní informace z druhé hodiny.

- Dítě získalo konkrétní představu o tom, jak vypadá zasahující hasič a hasičská technika.
- Dítě ví, kde se v jeho městě (obci) nachází hasičská stanice.
- Dítě ví, kam se dovolá při použití tísňového telefonního čísla.
- U dítěte byl omezen strach z hasičské výstroje.
- Dítě pozbylo případných nejasností, které se vyskytly v průběhu výuky na školách.

Jaké zásady je třeba dodržovat, když zazní varovný signál sirény?

- a) rychle se ukryjeme do budovy, zavřeme okna a dveře a zapneme rádio či televizi, abychom se dozvěděli vše potřebné,
- b) okamžitě opustíme budovu a směřujeme do nejbližšího lesa či krytu civilní ochrany, kde vyčkáme příchodu záchranářů,
- c) rychle se přesuneme do bytu, k čemuž můžeme zastavovat i civilní vozidla pomocí velkého červeného nápisu POMOC. Řidiči jsou podle vyhlášky povinni zastavit a odvézt nás na místo určení. V bytě pak vytočíme číslo 150 a čekáme na další pokyny.

Jaké varování ohlašuje kolísavý tón sirény, který trvá 140 vteřin?

- a) požární poplach,
- b) všeobecná výstraha,
- c) konec prázdnin

Co uděláš, když uslyšíš signál "Požární poplach"?

- a) okamžitě opustíme třídu a skrytě při zdi utíkáme domů, abychom varovali rodiče a sousedy,
- b) okamžitě se někde schováme, může to být i pod lavicí, ve sklepě školy nebo i na půdě; spolužáky, kteří jsou pomalejší, odvádíme třeba i násilím s sebou,
- c) signál je určen ke svolání jednotek požární ochrany, a pokud se nás požár bezprostředně netýká, zachováme klid a pokračujeme v činnosti.

Jak si v případě nebezpečí nějakého zamoření chránit dýchací cesty a oči?

- a) brýlemi proti slunci s vysokým UV filtrem a přiložením ruky,
- b) lyžařskými brýlemi a navlhčeným ručníkem či kapesníkem,
- c) šátkem přes oči v utěsněné prázdné místnosti.

Příloha č. 14

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI

Přiřaď správně:

112	Evropské číslo tísňového volání
150	Hasičský záchranný sbor
155	Zdravotní záchranná služba
156	Městská policie
158	Policie České republiky

Napiš, jak bys jednoduše nahlásil/nahlásila požár kovového kontejneru před domem, kde bydlíš.

Dobrý den, tady Pavla Jakoubková, na Kladně v ulici Kosmonautů před číslem popisným 2117 hoří kovový kontejner.

= KDO volá, KDE se CO děje

Vyškrtni věci, které by neměly být v evakuačním zavazadle:

~~přenosná televize~~, obvazy a tlaková obinadla, kartáček na zuby a pasta, ~~varná konvice~~, plastová lahev s vodou, ~~čisticí prostředky na boty~~, toaletní papír, léky, ~~porcelánový jídelní servis~~, doklady, kreditní karty, rezervní baterie, ~~psací stroj~~, ~~bačkory~~, dioptrické brýle.

Podtrhni potraviny, které je vhodné použít do evakuačního zavazadla:

rohlíky, šunka, tvrdý sýr, masová konzerva, čerstvá syrová vejce, šlehačkový dort, fazole v konzervě, mražené rybí filé, suchý trvanlivý salám, obložené chlebičky, voda v plastové lahvi, celozrnný chléb.

Jaké zásady je třeba dodržovat, když zazní varovný signál sirény?

a) rychle se ukryjeme do budovy, zavřeme okna a dveře a zapneme rádio či televizi, abychom se dozvěděli vše potřebné,

Jaké varování ohlašuje kolísavý tón sirény, který trvá 140 vteřin?

všeobecná výstraha

Co uděláte, když uslyšíte signál "Požární poplach"?

signál je určen ke svolání jednotek požární ochrany, a pokud se nás požár bezprostředně netýká, zachováme klid a pokračujeme v činnosti.

Jak si v případě nebezpečí nějakého zamoření chránit dýchací cesty a oči?

lyžařskými brýlemi a navlhčeným ručníkem či kapesníkem